

תוכן עניינים

4	• ארגון לתת
5	• מהות ומטרות הדו"ח
6	• מתודולוגיה
10	• עוני ודמוקרטיה, ז'יל דרמון
11	• אפשר לנצח את העוני, ערן וינטרוב
12	• עיקרי הנתונים
16	• חינוך והשכלה
20	• תעסוקה
26	• אי ביטחון תזונתי
33	• מיזם לאומי לביטחון תזונתי
34	• בריאות
40	• דיור
44	• יוקר המחיה ואיכות חיים
50	• האחריות לטיפול בעוני
56	• רשימת עמותות שותפות

ארגון לתת

ייעוד

ארגון לתת - סיוע הומניטרי ישראלי, נוסד במטרה לפעול לצמצום העוני למען יצירת חברה צודקת וטובה יותר, על ידי: הענקת סיוע לאוכלוסיות במצוקה על בסיס אוניברסלי, הנעת החברה האזרחית לערבות הדדית ונתינה והובלת שינוי בסדר העדיפויות הלאומי. לתת הוא ארגון עצמאי, לא ממשלתי, א-פוליטי, א-מפלגתי, הפועל ללא כוונות רווח וממומן אך ורק מתרומות. לתת הינו ארגון גג ארצי המקיים שותפות עם 150 עמותות מזון וארגונים מקומיים, הפועלים ב-95 יישובים ברחבי הארץ ותומכים ב-60,000 משפחות. בארגון פעילים יותר מ-7,000 מתנדבים.

תחומי פעילות

ארגון לתת יוזם ומפעיל מספר תוכניות בתחומים שונים: **המיזם לביטחון תזונתי** - סיוע קבוע במזון לעשרות אלפי משפחות, העצמת עמותות מקומיות והעלאת המודעות בחברה הישראלית למצוקה, לבעיית אי הביטחון התזונתי ולתופעת העוני. **'לתת עתיד'** - תוכנית לפיתוח עסקים זעירים שמטרתה להוביל בעלי יוזמה עסקית החיים בגבולות קו העוני לעצמאות כלכלית באמצעות מעטפת תמיכה: הכשרה עסקית, אשראי זעיר וליווי אישי. **'סיוע לחיים'** - סיוע הוליסטי לניצולי שואה במזון, תרופות, צרכים חיוניים, שיפוץ דירות ואירועים חברתיים על ידי רשת של מתנדבים. **'עיר ללא רעב'** - מיזם חברתי חדשני ופורץ דרך, המציע

פיתוח מודל עירוני, אפקטיבי ובר קיימא לצמצום בעיית אי הביטחון התזונתי. **נוער לתת - 'אני בשבילך'** - ארגון הנוער של לתת שמטרתו חינוך להתנדבות, פיתוח מנהיגות והעצמת בני נוער משכבות סוציו-אקונומיות נמוכות. בנוסף, יוזם לתת פעולות שמטרתן שינוי מדיניות ומפרסם מדי שנה את **"דו"ח העוני האלטרנטיבי"**.

בדרך הישירה והאותנטית ביותר את החברה הישראלית, אשר מכירה את העוני 'מרחוק', בעיקר דרך ערוצי התקשורת ותפיסות רווחות או דעות קדומות, למשמעות האנושית של החיים בעוני, על גורמיו ומאפייניו ובעיקר על החסמים הקשים הנובעים ממדיניות המנטרלת את יכולתם של אנשים החיים בעוני להיחלץ ממנו. והשנייה, לשמש כאמצעי לחץ על מקבלי ההחלטות בממשלת ישראל, לממש את תפקידם ואחריותם המלאה לרווחת אזרחי המדינה כנציגי נבחריה, ולפעול באופן עקבי ויסודי לפתרון בעיית העוני והפערים החברתיים, על ידי גיבוש תוכנית מתאימה והשקעת המשאבים הנדרשים.

מהות ומטרות הדו"ח

דו"ח העוני האלטרנטיבי של ארגון לתת מבקש להדגים את הפן האישי והפיזי של העוני והעניים, המסתתר מאחורי המספרים והנתונים הסטטיסטיים היבשים שמפרסמים מוסדות ממשלתיים. דו"ח העוני האלטרנטיבי מצביע על מגמות בנושא העוני ואי הביטחון התזונתי ומשקף את המצב העדכני בשטח, כפי שמכירים אותו בארגון לתת, הפועל בכל הארץ בשיתוף פעולה עם 150 עמותות מקומיות וארגוני סיוע.

בניגוד לדו"חות רשמיים שמפרסם המוסד לביטוח לאומי, דו"ח העוני האלטרנטיבי מבקש להמחיש את מהות הקשיים ומשמעותה של ההתמודדות במלכודת העוני, על מכלול התחומים העיקריים של החיים. הדו"ח מאפשר היכרות והבנה מזווית אלטרנטיבית לתופעת העוני, דרך שיקוף המציאות והאתגרים איתם נאלצים להתמודד אנשים נזקקים החיים במצוקה. באמצעות ראייה רחבה, ניתוח של מגמות ומתן ביטוי לקולם של הנתמכים בסיוע, מצליח הדו"ח להציג ניתוח מעמיק של החיים בעוני בישראל, מעבר לניתוח סטטיסטי צר שאינו משקף את הפן האנושי של בעיית העוני ובכך הוא ייחודי ביחס לדו"חות אחרים.

דו"ח העוני האלטרנטיבי מורכב משלושה מחקרים ייחודיים המשקפים את פרופיל העניים הנתמכים בעמותות הסיוע, מגמות העוני בעמותות המזון ותפיסת העוני בקרב הציבור הרחב. שילוב המחקרים מציג תמונה אמינה, מקיפה ועדכנית על החיים בעוני ועל טיבו המורכב, בישראל 2013, המאופיינת בגזירות כלכליות והחמרה במצב האוכלוסיות המוחלשות ומעוטות היכולת בישראל כתוצאה מכך. שתי מטרות עיקריות עומדות בבסיס דו"ח העוני האלטרנטיבי: האחת, לחשוף

דו"ח העוני האלטרנטיבי הינו מסמך ייחודי, המבוסס על אינטגרציה בין ממצאים ונתונים שנאספו במהלך המחצית השנייה של השנה החולפת והוא משקף את תמונת העוני לשנת 2013 (בניגוד לדו"ח של המוסד לביטוח לאומי שמתפרסם בכל שנה בהתייחס לנתונים של השנה הקודמת), הנתונים לדו"ח נאספו באמצעות שלושה מחקרים ושאלונים: המחקר הראשון עוסק בניתוח מאפיינים ודרכי התמודדות בחייהם של **אנשים החיים בעוני**, אשר נתמכים ונעזרים בשירותים מעמותות המזון ומארגונים חברתיים נוספים. המחקר השני נעשה בקרב עמותות הסיוע הפועלות בשיתוף עם ארגון לתת, והוא נועד לבחון את **מגמות העוני, הצרכים והתהליכים המתחוללים בשטח**. שאלון נוסף בוצע בקרב הציבור הרחב ומטרתו לבחון את **תפיסת הציבור בנושאי עוני ופערים חברתיים בישראל**. נתוני המחקרים שבוצעו, כמו גם הניתוח האינטגרטיבי ביניהם, משקפים תמונת מצב מקיפה של העוני והפערים החברתיים בישראל של שנת 2013. דו"ח העוני האלטרנטיבי מתייחס לפרמטרים השונים המרכיבים את החיים בעוני וממחיש את מורכבות ההתמודדות עם מצוקה כלכלית.

הדו"ח עוסק בחמישה תחומים מרכזיים:

1. חוויית העוני והמשמעות שלו בחיי היומיום
2. השפעות של החיים בעוני וביטויי מצוקה הנובעים מנסיבות אלה
3. דרכי ההתמודדות עם הבעיה
4. אופי הקשר והתמיכה של עמותות המעניקות שירותים חברתיים
5. תפיסות על עוני, פערים חברתיים ומצוקה כלכלית

מחקרי השטח נערכו במהלך החודשים יולי- נובמבר 2013 על ידי מתנדבי לתת והעמותות השותפות של הארגון.

הכנת הדו"ח התבצעה ע"י מחלקת המחקר של ארגון לתת ובליווי והתייעצות עם אנשי מקצוע ומומחים בתחומי רווחה, כלכלה ושינוי מדיניות חברתית. הכנת השאלונים, איסוף הנתונים, בדיקת הממצאים וניתוחם נערכו בליווי וייעוץ של מכוני מחקר מקצועיים, מהמובילים בישראל: עיבוד וניתוח נתוני הסקר של הנתמכים הנזקקים לסיוע ובחינת מגמות העוני בעמותות המזון, בוצע על ידי החוקר **ניב שלמה** ובחינת תפיסת העוני בעיני הציבור הרחב בוצעה על ידי **רפי סמית** ממכון המחקר סמית.

פרופיל האנשים החיים בעוני

מחקר נתמכי הסיוע נערך השנה בקרב 520 נשאלים מקרב הנתמכים בעמותות מקומיות, בתי תמחוי, אגפים לשירותים חברתיים ומרכזי חלוקת מזון. אוכלוסיית המחקר מורכבת מכל המגזרים והיא מצויה בכל רחבי הארץ ועל כן מהווה מדגם מייצג של כלל נתמכי הסיוע. השאלונים ששימשו כבסיס לאיסוף נתונים לטובת המחקר כללו שאלות שתשובותיהן יוכלו לשקף את שגרת החיים ואת חוויותיהם האישיות של הנתמכים. שגרה זו לרוב אינה מוכרת לציבור הרחב ואף אינה מועברת באופן ישיר כל כך אל מקבלי ההחלטות והצמרת ההשלטונית. העוני בישראל מהווה מלכודת כלכלית ממנה קשה להיחלץ, לאור התגברות החסמים ליציאה מהעוני, התפשטות התופעה, החמרה והעמקה שלה בקרב אוכלוסיות רבות והיעדר תוכנית ממשלתית לטיפול במצב. מחקר זה שופך אור על הסיבות שהביאו את האנשים הנזקקים לסיוע לחיים בעוני ומתאר את האתגרים הרבים שעומדים בפניהם.

פרופיל נתמכים בסיוע:

מגדר	<table> <tr><td>זכר</td><td>37%</td></tr> <tr><td>נקבה</td><td>63%</td></tr> <tr><td>סה"כ</td><td>100%</td></tr> </table>	זכר	37%	נקבה	63%	סה"כ	100%										
זכר	37%																
נקבה	63%																
סה"כ	100%																
גיל ממוצע	<table> <tr><td>18-30</td><td>7.6%</td></tr> <tr><td>31-40</td><td>26.6%</td></tr> <tr><td>41-50</td><td>26.6%</td></tr> <tr><td>51-60</td><td>20.4%</td></tr> <tr><td>61-70</td><td>11.7%</td></tr> <tr><td>70+</td><td>7.2%</td></tr> <tr><td>סה"כ</td><td>100%</td></tr> </table>	18-30	7.6%	31-40	26.6%	41-50	26.6%	51-60	20.4%	61-70	11.7%	70+	7.2%	סה"כ	100%		
18-30	7.6%																
31-40	26.6%																
41-50	26.6%																
51-60	20.4%																
61-70	11.7%																
70+	7.2%																
סה"כ	100%																
מצב משפחתי	<table> <tr><td>רווק</td><td>5.2%</td></tr> <tr><td>נשוי עם ילדים</td><td>50.7%</td></tr> <tr><td>נשוי ללא ילדים</td><td>2.7%</td></tr> <tr><td>חד הור/גרוש/אלמן - עם ילדים</td><td>11%</td></tr> <tr><td>גרוש/אלמן - ללא ילדים</td><td>27.6%</td></tr> <tr><td>לא השיבו</td><td>2.9%</td></tr> <tr><td>סה"כ</td><td>100%</td></tr> </table>	רווק	5.2%	נשוי עם ילדים	50.7%	נשוי ללא ילדים	2.7%	חד הור/גרוש/אלמן - עם ילדים	11%	גרוש/אלמן - ללא ילדים	27.6%	לא השיבו	2.9%	סה"כ	100%		
רווק	5.2%																
נשוי עם ילדים	50.7%																
נשוי ללא ילדים	2.7%																
חד הור/גרוש/אלמן - עם ילדים	11%																
גרוש/אלמן - ללא ילדים	27.6%																
לא השיבו	2.9%																
סה"כ	100%																
דת	<table> <tr><td>יהודי</td><td>76.3%</td></tr> <tr><td>מוסלמי</td><td>14.1%</td></tr> <tr><td>נוצרי</td><td>2.3%</td></tr> <tr><td>דרוזי</td><td>4.8%</td></tr> <tr><td>אחר</td><td>1.2%</td></tr> <tr><td>סה"כ</td><td>100%</td></tr> </table>	יהודי	76.3%	מוסלמי	14.1%	נוצרי	2.3%	דרוזי	4.8%	אחר	1.2%	סה"כ	100%				
יהודי	76.3%																
מוסלמי	14.1%																
נוצרי	2.3%																
דרוזי	4.8%																
אחר	1.2%																
סה"כ	100%																
הגדרה מבחינה דתית	<table> <tr><td>חילוני</td><td>32%</td></tr> <tr><td>דתי</td><td>24%</td></tr> <tr><td>חרדי</td><td>16%</td></tr> <tr><td>מסורתי</td><td>28%</td></tr> <tr><td>סה"כ</td><td>100%</td></tr> </table>	חילוני	32%	דתי	24%	חרדי	16%	מסורתי	28%	סה"כ	100%						
חילוני	32%																
דתי	24%																
חרדי	16%																
מסורתי	28%																
סה"כ	100%																
השכלה	<table> <tr><td>יסודית (8 שנות לימוד)</td><td>28%</td></tr> <tr><td>תיכונית חלקית (9-11 שנות לימוד)</td><td>25%</td></tr> <tr><td>תיכונית מלאה ללא תעודת בגרות</td><td>19%</td></tr> <tr><td>תיכונית מלאה כוללת בגרות</td><td>11%</td></tr> <tr><td>תעודת קורס / הכשרה מקצועית</td><td>7%</td></tr> <tr><td>אקדמאית</td><td>4%</td></tr> <tr><td>ישיבה / כולל</td><td>6%</td></tr> <tr><td>סה"כ</td><td>100%</td></tr> </table>	יסודית (8 שנות לימוד)	28%	תיכונית חלקית (9-11 שנות לימוד)	25%	תיכונית מלאה ללא תעודת בגרות	19%	תיכונית מלאה כוללת בגרות	11%	תעודת קורס / הכשרה מקצועית	7%	אקדמאית	4%	ישיבה / כולל	6%	סה"כ	100%
יסודית (8 שנות לימוד)	28%																
תיכונית חלקית (9-11 שנות לימוד)	25%																
תיכונית מלאה ללא תעודת בגרות	19%																
תיכונית מלאה כוללת בגרות	11%																
תעודת קורס / הכשרה מקצועית	7%																
אקדמאית	4%																
ישיבה / כולל	6%																
סה"כ	100%																

מגמות העוני בעמותות המזון

עמותות המזון השונות וארגוני סיוע נוספים, מהווים מקור לעדות עדכנית וייחודית מהשטח. נקודת מבטם של הארגונים החברתיים על מגמות העוני בישראל, הינה קריטית עבור יצירת תמונה מקיפה במחקר זה. מאחר שמדיניות הרווחה הממשלתית הנהוגה כיום לא נותנת מענה מספק לנתמכי הסיוע, שהרי העוני מתגבר ומחמיר וסיכויי ההיחלצות ממנו הולכים וקטנים, הארגונים העוסקים בביטחון תזונתי בפרט ובעוני בכלל, מהווים ערוץ דיווח עיקרי לטובת שיקוף המציאות של החיים בעוני ושל מאפייני המצוקה.

השאלון הועבר בקרב 100 מנהלי ארגונים ועמותות סיוע (עמותות מזון, אגפים לשירותים חברתיים ובתי תמחוי) הפועלים באופן קבוע ומייצגים את כלל המגזרים ברחבי הארץ.

הארגונים עובדים בשיתוף פעולה עם ארגון לתת, ביעילות ובמקצועיות בכדי לתת מענה הולם למשפחות החיות בעוני. יחד, מחלקים הגופים השונים מזון לכ- 60,000 משפחות נזקקות בחברה הישראלית.

פרופיל נתמכים בעמותות הסיוע

משפחות ברוכות ילדים	24.5%
משפחות חד הוריות	27.5%
קשישים וניצולי שואה	17%
חולים כרוניים ובעלי נכויות	17%
מעמד הביניים עד לא מזמן	14%
סה"כ	100%

תפיסות הציבור הרחב בנוגע לעוני

סקר תפיסות העוני בקרב הציבור הרחב הינו מחקר עדכני שנערך במדגם מייצג של הציבור בישראל. ממצאי הסקר מתארים את הדעות, העמדות והתפיסות של אזרחי ישראל ביחס לתופעת העוני, ובהן עמדות כלפי מדיניות הטיפול בעוני, תפיסות לגבי היקף העוני בישראל והערכת מצב אישית ביחס לבעיית העוני.

הסקר נערך כשאלון טלפוני בקרב 500 מרואיינים המייצגים את האוכלוסייה הבוגרת (מעל גיל 18) בישראל. איסוף הנתונים נערך על ידי מכון המחקר סמית' במהלך חודש אוגוסט 2013 וניתוח הנתונים בוצע על ידי מכון סמית' ומחלקת המחקר של ארגון לתת.

ידיע למקבלי החלטות

פרופיל נשאלים מקרב הציבור הרחב

מגדר	זכר 49%
	נקבה 51%
	סה"כ 100%
גיל	18-29 26%
	30-49 36%
	50+ 38%
	סה"כ 100%
מצב משפחתי	רווק 27%
	נשוי עם ילדים 55%
	נשוי ללא ילדים 4%
	חד הורוי/גרוש/אלמן- עם ילדים 12%
	חד הורוי/גרוש/אלמן - ללא ילדים 2%
	סה"כ 100%
הגדרה דתית	חרדי/ דתי 21%
	מסורתי 27%
	52%
	סה"כ 100%
השכלה	עד 11 שנה 12%
	12-14 שנה 49%
	15+ 39%
	סה"כ 100%
רמת הכנסה (ביחס להכנסה ממוצעת של 10,000 ש"ח בחודש נטו)	מתחת לממוצע 40%
	ממוצע 19%
	מעל ממוצע 41%
	סה"כ 100%
סטטוס תעסוקתי	שכיר/ה 55%
	עצמאי/ת 12%
	לא עובד/מובטל 10%
	לא עובדים (סטודנט, חייל, עקרת בית) 9%
	גימלאי/ת 14%
	סה"כ 100%

” להיות בן אדם, זה להיות אחראי.
זה לחוש בושה למראה עוני גם שהוא לא באשמתנו.
זה להיות גאה בניצחון שהושג על ידי חברינו,
זה להרגיש שאנחנו מניחים אבן דרך, שאנו תורמים לבניית העולם”

אנטואן סנט-אכזיפרי

לנו בארגון לתת ברור היום ללא כל צל של ספק, כי תופעת העוני מהווה איום קיומי למדינת ישראל. העובדה שלמעלה מ-25% מהאוכלוסיה חיים מתחת לקו העוני, מעמידה בסכנה את הלכידות החברתית ומזעזעת את יסודות המדינה. אני סבור כי העיקרון העליון שוודאותו מתערערת כתוצאה מהעוני, הוא עקרון הדמוקרטיה.

אמנם אנו הישראלים אוהבים להזכיר בגאווה כי אנו חיים בדמוקרטיה היחידה באזור, וכי מערכת הייצוג שלנו צריכה לשמש דוגמא ומופת למדינות רבות אחרות. אולם למרבה הצער, המציאות היום שונה בתכלית מהתקופה שבה יכלו האבות המייסדים להתגאות בדמוקרטיה הישראלית "היפה והצעירה". ישראל של ימינו כבר איננה דמוקרטיה, משום שהעוני חיסל אותה.

ישראל אינה יכולה להיחשב עוד לדמוקרטיה כאשר 72% מאוכלוסייתה - כך לפי ממצאי דו"ח העוני האלטרנטיבי לשנת 2013 - סבורים כי העוני הוא הבעיה החריפה ביותר במדינה, בפער גדול על פני כל בעיה אחרת, וכי כל הממשלות ממשיכות לא לעשות דבר, או רק מעט, כדי לטפל בה. אם דמוקרטיה פירושה מימוש שאיפותיו של רוב העם, כיצד ניתן לדבר על דמוקרטיה כאשר האליטות הפוליטיות מסרבות להתחשב ברצון האזרחים?

ישראל אינה יכולה להיחשב עוד לדמוקרטיה כאשר היא מונעת את רשות הדיבור מיותר ממליון ו-800 אלף אזרחים החסרים כל ייצוג בכנסת ומשוללים דוברים שייצגו אותם במערכת הפוליטית. השכבות העניות ביותר בחברה שלנו לא הצליחו לגבש לעצמן כוח פוליטי, ונותרו הנעדרות מהמשחק הפוליטי והמפסידות הנצחיות בכל מגגוני חלוקת המשאבים במדינה. העניים הם המודרים התמידיים מבניין הארץ ומשגשוגה.

ישראל אינה יכולה להיחשב עוד לדמוקרטיה כאשר היא בוחרת להתעלם מגורלם של 35% מהילדים במדינה החיים מתחת לקו העוני, מ-25% מהמשפחות המוגדרות עניות ומ-300,000 משפחות הסובלות מאי ביטחון תזונתי. אם דמוקרטיה מודרנית כוללת את החובה לסייע לאוכלוסיות המוחלשות בה, הרי שאצלנו מתרחש ההפך הגמור, מכיוון שמדי שנה מחפשת המדינה דרכים חדשות לצמצם עוד את העזרה שהיא מושיטה להם ולהותירם בבדידות קשה משהיו בה בשנים קודמות. יש להפנות את הדרג הפוליטי בישראל אל כתבי הובס, רוסו ובעיקר אל כתבי הרצל, כדי שייבינו את טעותם.

ישראל אינה יכולה להיחשב עוד לדמוקרטיה כאשר מספר פקידי אוצר, בניגוד לעמדת שרי האוצר והרווחה, בית המשפט העליון ואפילו ראש הממשלה ולשכתו - ממשיכים לבלום את הקצאתו של תקציב יעודי למאבק בצמצום העוני ואי הביטחון התזונתי, משום שהדבר נוגד את האידיאולוגיה שלהם. פקידים אלו רומסים את עקרון היסוד הדמוקרטי, שלפיו קביעת הכיוון בו תצעד המדינה נתונה בידי נבחריו הציבור לבדם, ולא בידי פקידים, בכירים כשהיו. כאשר פקידים מחליטים מה טוב לנו בניגוד לדעתנו, ישנה סיבה טובה לחשוש מהבאות.

לסיכום, ברצוני להזכיר כי לקחי העבר הלא רחוק מלמדים אותנו כי מסוכן לשחק עם יסודות הדמוקרטיה. כאשר הגבולות נחצים, מתחולל לעיתים שינוי מערכות אלים בחברה. תהיה זו אשליה לחשוב שמה שקרה לשכנינו לא יוכל לעולם להתרחש כאן. האביב הישראלי עשוי לעמוד בפתח אם לא נתעורר.

מתמודדים עם מספר העניים הגדול בכל הזמנים, החסמים ליציאה מהעוני מתגברים והמדיניות הממשלתית (קיצוץ בקצבאות, העלאת מע"מ) ויוקר המחיה צפויים להחמיר עוד את הבעיה.

אז מה נכון יותר מלהקצות כסף שהתפנה פתאום לבעיה שנוגעת לכל אדם חמישי בחברה הישראלית? הרי ייקח לפחות עשור לפני שנראה שינוי מגמה עקב מהלכי עומק ארוכי טווח וכל תקציב שעובר בינתיים, ללא יישום תכנית לאומית, מביא אלפים נוספים למצב של עוני כרוני, ללא סיכוי להיחלץ ממנו. גרוע מכך, בכל שנה אנחנו הורסים לעשרות אלפי ילדים את העתיד. הם לא מקבלים את הצרכים הפיסיים והמנטליים הדרושים להם להתפתחות תקינה בשלב הילדות, והמסלול של בגרותם נכתב בדיו מדיניות התקציב הנוכחית - הקמת עוד משפחה ענייה.

בנושא אי הביטחון התזונתי, הציפייה שלנו היא שההתחייבות של שר האוצר ושר הרווחה להקצות מאתיים מיליון ₪ תיושם באופן מיידי ושהכסף יגיע סוף סוף לשטח, על מנת להקל את המצוקה של עשרות אלפי המשפחות שזקוקות לו כל כך. אחרי עתירה לבג"צ לפני שבע שנים, אינספור תהליכים, מסיבות עיתונאים, מכרזים, ישיבות, התחייבויות, הבטחות, אכזבות, ועדות, דו"חות, ארבעה שרי אוצר ושלושה שרי רווחה, אנחנו מודיעים שהגיע הזמן. זהו מבחן מנהיגות לשר האוצר מול פקידי האוצר ולשר הרווחה מול המערכת כולה. אם הנושא יתממש, תהיה זו לא פחות מאבן דרך היסטורית בתפיסת האחריות של ממשלת ישראל, בדרך לגיבוש תכנית לאומית וסממן ראשון שאכן יוצאים למלחמה בעוני. אנחנו בארגון לתת, יחד עם 150 עמותות סיוע וארגוני החברה האזרחית, נהיה במקרה כזה נכונים לשתף פעולה ולתמוך במדינה ככל שיידרש, בדרך ליישום המיזם לביטחון תזונתי. לעומת זאת, ניצחון חוזר של שלטון פקידי האוצר בקרב על הכסף, יחייב אותנו הפעם לצאת למלחמה, מכיוון שהפסד במערכה הזו הוא לא אופציה ומשום שאפשר לנצח את העוני.

כבר יותר מעשור שאנחנו כותבים על המצב. מביאים עדויות, מציעים פתרונות, מצביעים על מודלים חדשניים ופורצי דרך שנוסו בהצלחה בארגוני החברה האזרחית, משתאים נוכח סדרי העדיפויות ברמה הלאומית, מבקרים את המדיניות הממשלתית שמוסיפה כל שנה אלפים לעוני, מדווחים על הפערים גם בהשוואה בינ"ל, מזהירים שהעוני מתרחב ומעמיק ומסבירים שלא מדובר רק בחרדים וערבים אלא בבעיה חוצה מגזרים בחברה הישראלית, מוכיחים ששכר המינימום לא מחלץ מהעוני ושהקיצוץ בקצבאות לא מעודד יציאה לעבודה, מתריעים על היחלשות החוסן החברתי. המצב ידוע, הפתרונות על השולחן. כל שנותר הוא להתחיל לעשות.

בשאלת מקורות התקציב, הרי רק לפני זמן קצר התבשרנו שיש כסף עודף מהרווחים הכלואים, שלא ציפו לו באוצר. במקום להקים עוד ועדה או לעשות מעשה פופוליסטי כלשהו למען "מעמד הביניים", הנה הצעה שאין שום סיבה טובה לסרב לה: להעביר את כספי הרווחים הכלואים לאנשים הכלואים בעוני, היינו לתקצב תוכנית לאומית רב-שנתית לצמצום העוני והפערים החברתיים, שאלה עקרונותיה המרכזיים: תוכנית הכוללת את כל משרדי ממשלה, עם יעדים מדידים (כמו שיעורי גירעון וצמיחה) וזמן מסגרת של עשר שנים, שתציב לעצמה כמטרה להגיע לממוצע העוני ב-OECD. תוכנית כזאת צריכה לכלול השקעה בתעסוקה והגדלת שכר המינימום (כיום 72% מהעניים בגיל העבודה מועסקים אך עניים), התאמה של מדיניות הקצבאות והנגשת מערכת הבריאות לאוכלוסיות מוחלשות, השקעה בילדים הנזקקים ומתן כלים מתאימים במערכת החינוך, שינוי מדיניות המס והורדת המע"מ על מחירי המזון הבסיסיים, קידום דיור בר השגה לבעלי הכנסות נמוכות ומימוש מיזם לביטחון תזונתי.

מכיוון שהרווחים הכלואים הם "כסף חדש", מדובר בהזדמנות טובה במיוחד לדון בסדרי העדיפויות. לפי נתוני דו"ח העוני האלטרנטיבי של ארגון לתת, כבר שלוש שנים ברציפות שהציבור הישראלי מציב את הטיפול בעוני ובפערים החברתיים במקום הראשון מבחינת הדחיפות, בפער גדול לפני החינוך והביטחון. מי שמכיר את המצב מקרוב לא אמור להיות מופתע: אנו

חינוך

- 29% מהילדים למשפחות הנתמכות נשרו מהלימודים. כל הורה חמישי נאלץ להוציא לפחות ילד אחד למסגרת פנימיה כתוצאה מהמצוקה הכלכלית.
- 78% מקרב הילדים לא השתתפו בפעילויות חברתיות בביה"ס בשל המצוקה הכלכלית.
- ל-75% מהמשפחות אין יכולת לרכוש לילדיהן את כל הספרים והציוד הלימודי הנדרשים לבית הספר, עליה בשיעור 21% לעומת 2012 (62%).
- ל-29% מהילדים אין נגישות לחוגים ושיעורים פרטיים.
- 36% מקרב ההורים בציבור הרחב דיווחו כי הגזירות הכלכליות ב-2013 והתייקרות המחירים אילצו אותם לקצץ למינימום את פעילויות ההעשרה והפנאי להם ולילדיהם.

תעסוקה

- 46% מנתמכי הסיוע עובדים. ניכרת עלייה עקבית, בשיעור 27.7% בחמש השנים האחרונות, בקרב נתמכי הסיוע המועסקים. בקרב חמישית (22%) מהמשפחות שני בני הזוג עובדים.
- 83% מנתמכי הסיוע מעדיפים לצאת לעבוד מאשר להיתמך בקצבה, גם אם השכר יהיה זהה לגובה הקצבה. עלייה בשיעור 10.6% בהשוואה ל-2012.
- רבע (25%) מהילדים הקטינים נאלצים לצאת לעבוד בכדי לסייע לפרנסת המשפחה.

- מחצית (50%) מנתמכי הסיוע המובטלים אינם יכולים לצאת לעבוד בשל מגבלות בריאותיות, הפוגעות ביכולתם ובאפשרויות התעסוקה המצומצמות העומדות בפניהם.
- אחד מכל ארבעה עובדים (26%) מנתמכי סיוע אינם מקבלים כלל זכויות סוציאליות המגיעות להם עפ"י חוק ממקום העבודה, לעומת 9% מהעובדים בציבור הרחב.
- 17% מהנזקקים אינם עובדים בשל אי יכולתם לממן סידור לילדיהם. עלויות טיפול בילדים עומדות על אלפי שקלים בחודש, לרוב מעל ההכנסה החודשית של המשפחה. מציאות זו מחייבת לפחות אחד מההורים לעבוד במשרה חלקית או להישאר עם הילדים בבית ולא לצאת לעבודה.
- 74% מקרב נתמכי הסיוע לא עברו הכשרה מקצועית ו/או תעסוקתית, שעשויה הייתה לסייע להם להיחלץ מהמצוקה ולזכות בעצמאות כלכלית.

אי ביטחון תזונתי

- עיקר התזונה של 50% מהילדים למשפחות הנתמכות מבוססת על פחמימות. 37% מהילדים ניזונים מלחם וממרחים כמזון עיקרי. 60% מההורים דיווחו כי בשנה האחרונה נדרשו לצמצם את הרכב הארוחות של ילדיהם בשל המצוקה הכלכלית. 55% ציינו כי הדבר חסר ביותר לילדיהם, מתוך מכלול הצרכים החיוניים, הוא מזון מזין.
- 46% מההורים דיווחו כי קרה שילדיהם לא אכלו במשך יום שלם בשל המחסור במזון. 16% ציינו כי זוהי תופעה המתחוללת לעיתים קרובות.

בריאות

- 9% מהילדים מתחת לגיל 18 נאלצו לגנוב אוכל כדי להתגבר על המחסור במזון. 12% מהילדים נאלצו לאסוף אוכל מהרצפה או מפחי אשפה, עליה חדה בהשוואה ל-2010 (7%). 5% מהילדים למשפחות הנתמכות נאלצו לקבץ נדבות.
- 84% מהציבור הרחב סבורים כי על המדינה להוריד את המע"מ על מוצרי מזון בסיסיים.
- 64% מנתמכי הסיוע נאלצים לבחור בין רכישת מוצרי מזון לבין תשלומים על צרכים בסיסיים אחרים. 22% מתוכם נאלצים לבצע ויתורים באופן קבוע, 42% מתמודדים עם ויתורים לעיתים קרובות.
- 57% מנתמכי הסיוע דיווחו כי רוב המזון שהם צורכים מגיע בזכות הסיוע שהם מקבלים מהעמותה. 15% תלויים בסיוע כמקור היחיד שממנו הם מקבלים מזון.
- 38% מנתמכי הסיוע מדווחים כי יישארו רעבים ללא האפשרות לקבל סיוע במזון מעמותות.
- 69% מנתמכי הסיוע חיים באי ביטחון תזונתי ומעידים כי על אף הסיוע שהם מקבלים מעמותה, אין להם את המזון הנדרש לקיום בסיסי.
- כשליש (31%) מנתמכי הסיוע אינם מקבלים סיוע במזון מהעמותות בשל הקושי לסייע לכל הפונים. עלייה בשיעור 11% בהשוואה ל-2012.
- 79% מהעמותות מדווחות כי בשנת 2013 חל גידול בשיעור ממוצע של 24% בדרישת הנזקקים לסיוע במזון, בהשוואה ל-65% מהעמותות שדיווחו על גידול ב-2012.
- 64% מההורים אינם יכולים לשלם עבור תרופות וטיפולים עבור ילדיהם הזקוקים לכך ו-67% מנתמכי הסיוע אינם מסוגלים לשלם עבור תרופות ושירותים רפואיים החיוניים עבורם. עליה בשיעור 6% בהשוואה לשנה שעברה. זאת, בהשוואה ל-17% בלבד מקרב הציבור הרחב. נתון זה מצביע באופן מובהק על אי הנגישות של האוכלוסיות מעוטות היכולת לשירותי הבריאות הציבורית.
- 29% מנתמכי הסיוע דיווחו כי במהלך השנה האחרונה נאלצו לוותר על רכישת תרופות ושירותי בריאות, לטובת רכישת מוצרי מזון בסיסיים.
- 27% דיווחו כי בעיות בריאותיות הן הסיבה העיקרית להימצאותם במצוקה כלכלית, שכן היא מגבילה את הפוטנציאל התעסוקתי וגובה הוצאות גבוהות עבור תרופות ושירותי בריאות נדרשים.
- 66% מנתמכי הסיוע סובלים מבעיות בריאותיות הקשורות באי ביטחון תזונתי, לעומת 34% בלבד מהציבור הרחב.
- 28% מתוך הנתמכים סובלים מבעיית משקל (עודף או תת תזונה), לעומת 2.8% בלבד בציבור הרחב - פי עשרה!
- אחד מכל חמישה (21%) מנתמכי סיוע חולה בסוכרת, לעומת 3% בלבד מהציבור הרחב.
- כרבע (24%) מנתמכי הסיוע מקבלים קצבת נכות מהמוסד לביטוח הלאומי. הכנסה חודשית הנשענת על קצבת נכות מלאה הינה 2,299 ₪.

דיוור

- 68% מנתמכי הסיוע חוששים כי ייאלצו לפנות את דירתם בשל המצוקה הכלכלית. בקרב מחצית מהם (48%) מדובר על חשש קיומי וממשי.
- 62% מקרב נתמכי הסיוע דיווחו כי במהלך 2013 לא הצליחו לעמוד בתשלומי משכנתא או שכר דירה של חודש אחד לפחות.
- 84% מנתמכי הסיוע דיווחו כי בשנה האחרונה נאלצו לוותר על תיקון ליקויים הכרחיים בדירתם (חשמל, רטיבות וכו') בשל המצוקה הכלכלית. כ-88% דיווחו כי נאלצו לוותר על חימום או קירור הבית.

יוקר המחיה ואיכות חיים בעוני

- 45% מהציבור הרחב חוששים להתדרדר למצוקה עקב הגזרות והמצב הכלכלי, עליה בשיעור 32% לעומת 2012 (34%).
- 95% מהקשישים הנתמכים ציינו כי קצבת הזקנה אינה מאפשרת להם לחיות בכבוד.
- 67% מקרב המשפחות הנתמכות ציינו כי הגזירות הכלכליות ב-2013 החמירו את מצבן הכלכלי.
- 14% דיווחו כי נפגעו במיוחד כתוצאה מהעלאת המע"מ ו-10% ציינו את הקיצוץ בקצבאות הילדים כגורם שהחמיר את מצוקתם.

- 57% מהעמותות דיווחו על הרעה במצבם של נתמכי הסיוע בשנה האחרונה, כאשר הדבר בא לידי ביטוי בדרישה גבוהה יותר למזון (57%), התדרדרות במצבם הנפשי (15%), הרעה במצבם של הילדים (16%) והחמרה במצבם הרפואי (11%).
- 46% מהנתמכים ציינו כי הסיבה העיקרית למצוקתם הכלכלית טמונה בהכנסה נמוכה ובקושי למצוא עבודה. 22% סבורים כי הגורם העיקרי למצוקה נעוץ בחוסר טיפול ממשלתי בבעיה.
- שלישי (34%) מהציבור הרחב דיווחו כי חלה הרעה במצבם הכלכלי בשנה האחרונה. 54% כתוצאה מהגזירות הכלכליות ו-25% בשל הכנסה נמוכה.
- הציבור הרחב סבור כי ההכנסה החודשית המינימלית הנדרשת למחיה למשפחה בת 4 נפשות, הינה בסך 11,938 ₪ בממוצע. הערכה זאת גבוהה פי 2.8 מההכנסה החודשית הממוצעת של נתמכי הסיוע העומדת על 4216 ₪ בממוצע, למשפחה בת חמש נפשות.

האחריות לטיפול בעוני ובפערים חברתיים

- 41% מהציבור סבור כי הבעיה הדחופה ביותר לטיפול ע"י ממשלת ישראל היא בעיית העוני והפערים החברתיים ו-72% מציבים בעיה זו במקום הראשון או השני. ירידה בשיעור 20% בקרב אלה הסבורים כי הביטחון, המוצב במקום השלישי אחרי החינוך, הוא המרכזי והדחוף ביותר לטיפול.

- 41% מהעמותות סבורות כי משרד הרווחה והשירותים החברתיים הוא הגורם והאחראי המרכזי להגשת תמיכה ועזרה. אחת מכל חמש עמותות (21%) מצפות לקבל עזרה מראש העיר ו-17% מצפות לקבל את עיקר התמיכה ממשרד האוצר.
- 45% מהעמותות ציינו כי יהיו מוכנות לסגור את פעילות העמותה בסיוע במזון, במידה והמדינה תיקח אחריות בנושא בהשוואה ל-38% ב-2012.
- 59% מקרב נתמכי הסיוע מופנים לעמותות הסיוע על ידי עובדים סוציאליים מהאגפים לשירותים חברתיים ברשויות המקומיות. על אף ההפניה התכופה והשוטפת של מטופלים לעמותות המזון, 50% מהעמותות ציינו כי המחלקה לשירותים חברתיים ברשות אינה תומכת כלל בפעילות הסיוע של העמותה. 6% בלבד ציינו כי הרשות מסייעת באמצעות מימון חבילות מזון. 33% מהעמותות מקבלות תמיכה מהרשות באמצעות שינוע והובלה ו-16% מקבלות תמיכה כספית.
- 73% מהציבור הרחב ו-70% מנתמכי הסיוע סבורים כי המדיניות הממשלתית והשלכותיה (קצבאות נמוכות ותנאי תעסוקה ירודים) הן הסיבות העיקריות לבעיית העוני.
- 14% מהציבור הרחב סבור כי האדם העני אחראי למצבו. 22% מנתמכי הסיוע רואים בחוסר הטיפול הממשלתי את הסיבה למצבם. 4% בלבד מקרב נתמכי הסיוע תולים את הסיבה העיקרית למצוקתם הכלכלית בהיותם דור שני למשפחה ענייה.

ישראל | 2013

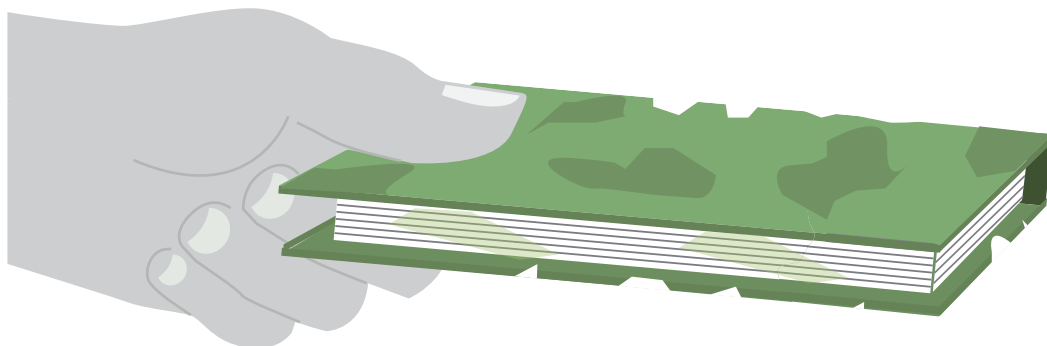
////////////////////

חינוך והשכלה

78% מקרב הילדים לא השתתפו בפעילויות חברתיות בביה"ס בשל המצוקה הכלכלית של הוריהם. אלפי ילדים מודרים, בשעה שחבריהם זוכים לפעילות חברתית. ל 75% מהילדים אין את כל הספרים והציוד הלימודי הנדרש ללימודיהם, לעומת 62% ב 2012.

////////////////////

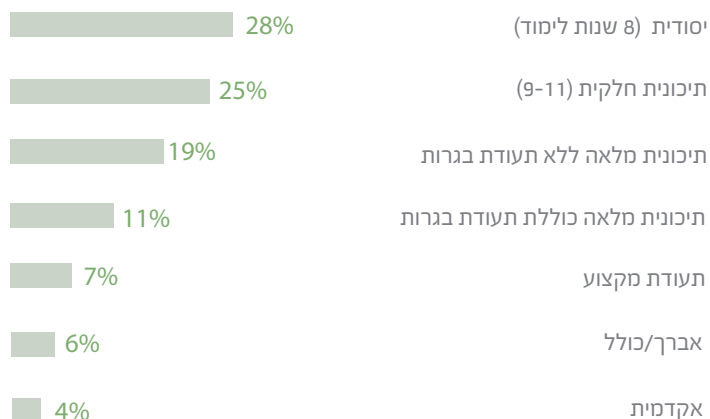
דו"ח העוני האלטרנטיבי

חוסר שוויון ונגישות לשירותי חינוך בסיסיים

רוב (87%) נתמכי הסיוע הינם בעלי השכלה תיכונית ומטה, לעומת 49% מהציבור הרחב שסיימו 12 שנות לימוד ומעלה ו- 39% שלמדו מעל 15 שנות לימוד. 6% בלבד מקרב נתמכי הסיוע בעלי השכלה אקדמית. מנתונים אלו ניתן לראות קשר ישיר בין השכלה נמוכה לחיים בעוני.

פרופיל השכלה

חינוך הוא הכלי המשמעותי ביותר ליצירת שוויון הזדמנויות ולפיתוח הפוטנציאל האישי. הקשר המובהק בין רכישת חינוך ומיומנויות למידה לבין היכולת להתפתח ולהשתלב בהצלחה בחברה, נמצא כמנוף עיקרי לצמצום השפעתו השלילית של העוני על המשך חייו של האדם. תפקידו של החינוך הציבורי, שמוגדר בחוק חינוך ממלכתי חובה, לשמור ולקדם את ערכי השוויון והצדק במערכת החינוך. בפועל, הזכות לחינוך תלויה במידה רבה ביכולתם הכלכלית של הורים לעמוד בתשלומים נדרשים למימוש זכות בסיסית זו. כך נוצר מצב בו העוני מונע ומשועתק לדור הבא.

- 57% מהציבור הרחב סבורים כי בעיית החינוך בישראל היא הנושא הדחוף ביותר לטיפול ע"י הממשלה.
- בשנים האחרונות נתפסת בעיית החינוך ע"י רוב הציבור כבעיה שנייה בדחיפותה לטיפול לאחר העוני והפערים החברתיים (72%).

מהו התחום הדחוף ביותר לטיפול במדינת ישראל?

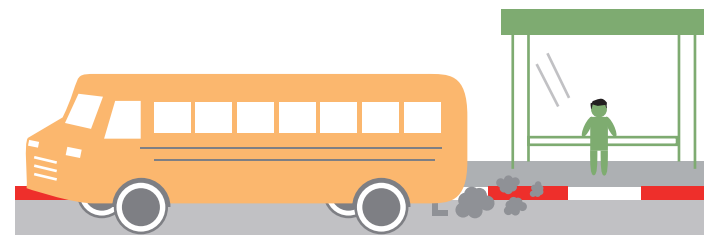
בעיית החינוך

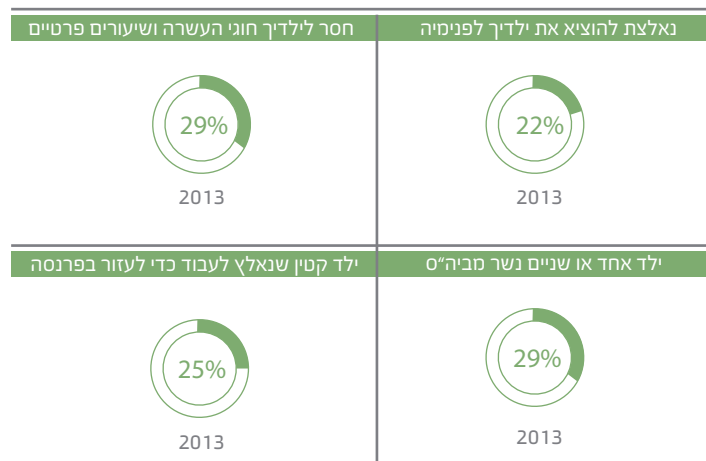
עתיד ידוע מראש - חיים בעוני

- הנגישות המוגבלת של ילדים עניים לרכישת חינוך ראוי, הסיכוי הגבוה לאי הצלחה, נשירה מהלימודים, יציאה מהבית והתדרדרות לאלימות, מעקרים את הסיכוי לרכוש גם השכלה גבוהה ומקצוע, וממילא מקטינים את הסיכוי להשתלבות מוצלחת בשוק העבודה. נתונים אלה מכתיבים תסריט ידוע מראש לגבי העתיד: רוב הילדים העניים יהפכו לבוגרים לא משכילים ולראשי משפחות עניות.
- 29% מהילדים למשפחות נתמכות נשרו מהלימודים. כל הורה חמישי (22%) נאלץ להוציא לפחות ילד אחד למסגרת פנימיה כתוצאה מהמצוקה הכלכלית.
- רבע (25%) מהילדים הקטינים נאלצים לעבוד ולסייע בפרנסת המשפחה.
- ל- 29% מהילדים אין נגישות לחוגים ושיעורים פרטיים.

ל- 75% מהילדים אין את כל הספרים והציוד הלימודי הנדרש ללימודיהם, לעומת 62% ב- 2012. 78% מקרב הילדים לא השתתפו בפעילויות חברתיות בביה"ס בשל המצוקה הכלכלית של הוריהם.

האם בעקבות המחסור והמצוקה הכלכלית

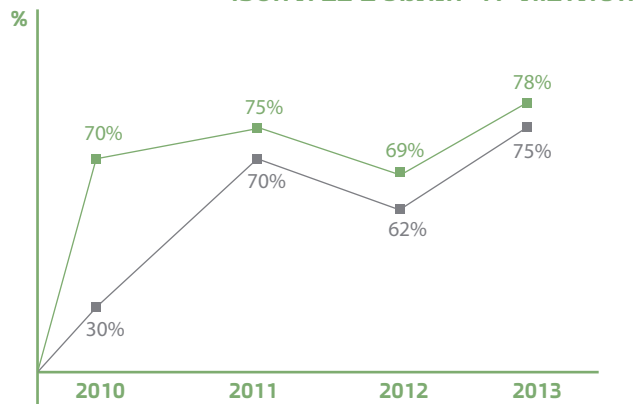

מתוך מחקר נתמכי סיוע

36% מקרב ההורים בציבור הרחב דיווחו כי הגזירות הכלכליות ב- 2013 והתייקרות המחירים אילצו אותם לקצץ למינימום את פעילויות ההעשרה והפנאי להם ולילדיהם.

- משפחות במצוקה כלכלית נדרשות לערוך ויתורים ובחירות מורכבות כדי לשרוד במאבקם היומיומי. כאשר מדובר בחינוך ומתן כלים למימוש הפוטנציאל האישי, משמעות הויתור הינה גורלית להמשך חייהם של הילדים ולסיכויי השתלבותם הנורמטיבית בחברה והתפתחותם כבוגרים משכילים ועצמאיים.

השתלבות ילדי הנתמכים בבית הספר

■ ילדי לא השתתף בפעילויות חברתיות מטעם ביה"ס
■ חסר לילדי ספרים וציוד לימודי

מתוך מחקר נתמכי סיוע

תשלומי הרשות עבור פעילויות חברתיות בביה"ס אינם מסובסדים, וודאי כאשר מדובר בתשלום עבור מספר ילדים במשפחה. הכינוי 'תשלומי רשות' עבור שירותים אלו אינו הולם את המציאות היומיומית של משפחות החיות בעוני שאין ברשותן את היכולת לשלם עבור טיול או מסיבת סיום בשעה שהן מתמודדות עם קשיי הישרדות יומיומיים.

- מחצית (52%) מהעמותות ציינו כי הצורך החשוב ביותר לסיוע בקרב ילדים הוא ספרים וציוד לביה"ס, ושליש (31%) ציינו כי עזרה בלימודים היא התחום הנדרש ביותר. בשל הצורך הרב בשירותים אלה, עמותות הסיוע מעניקות שירותים כגון: הפעלת מועדוניות לאחר שעות ביה"ס, שיעורים פרטיים ותגבור, חלוקת ציוד וספרי לימוד ועוד.
- הפגיעה ביכולת לרכוש השכלה מתבטאת גם בהיעדר סביבה ביתית מאפשרת למידה, 46% מההורים דיווחו כי המחסור הגדול ביותר של ילדיהם הוא היעדר פרטיות בבית.

ילדים הגדלים במשפחות מעוטות יכולת, נדחקים לשולי החברה ומתמודדים עם מצבים נפשיים מורכבים, הנובעים מחוסר יכולת לקחת חלק מלא ופעיל בחיי החברה של בני גילם כתוצאה מהמצוקה הכלכלית.

העלות הגבוהה של תשלומים עבור פעילויות חברתיות בביה"ס והוצאות הנדרשות עבור ספרים וציוד לימודי, יוצרים פערים שאינם ניתנים לגישור בין ילדים למשפחות במעמד הבינוני-גבוה, אשר מקבלים את הכלים הדרושים להם להתפתחות במערכת החינוך, לרבות חוגים, פעילויות העשרה ושיעורים פרטיים, לבין הילדים למשפחות העניות. העובדה שהילדים העניים אינם מקבלים את התנאים הפיסיים הבסיסיים הדרושים לתהליך התפתחותם התקין, כגון ביטחון תזונתי או תשומת הלב הנדרשת מההורים, רק מעצימה את הפער בינם לבין ילדים למשפחות נורמטיביות.

78% מקרב הילדים לא השתתפו בפעילויות חברתיות בביה"ס בשל המצוקה הכלכלית של הוריהם.

אלפי ילדים מודרים בשעה שחבריהם זוכים לפעילות חברתית. ניכרת עליה חדה בשיעור של 21% גם בקרב משפחות שאין ביכולתן לרכוש לילדיהם את כל הספרים והציוד הלימודי הנדרש ללימודיהם, 75% ב 2013 לעומת 62% ב 2012.

רבע (24%) מההורים ציינו כי זהו המחסור הגדול ביותר עבור ילדיהם.

ישראל | 2013
////////////////////

תעסוקה

רבע מהילדים הקטינים למשפחות
הנתמכות נאלצים לצאת לעבוד על מנת
לסייע לכלכלת המשפחה.
83% מהנתמכים המובטלים היו מעדיפים
לצאת לעבוד בשכר בגובה הקצבה, לו
הדבר היה מתאפשר.
רק 2% העידו כי לא משתלם להם לעבוד.

////////////////////
דו"ח העוני האלטרנטיבי

קורות חיים

50% אינם מוצאים עבודה בשל בעיות
ומגבלות בריאותיות

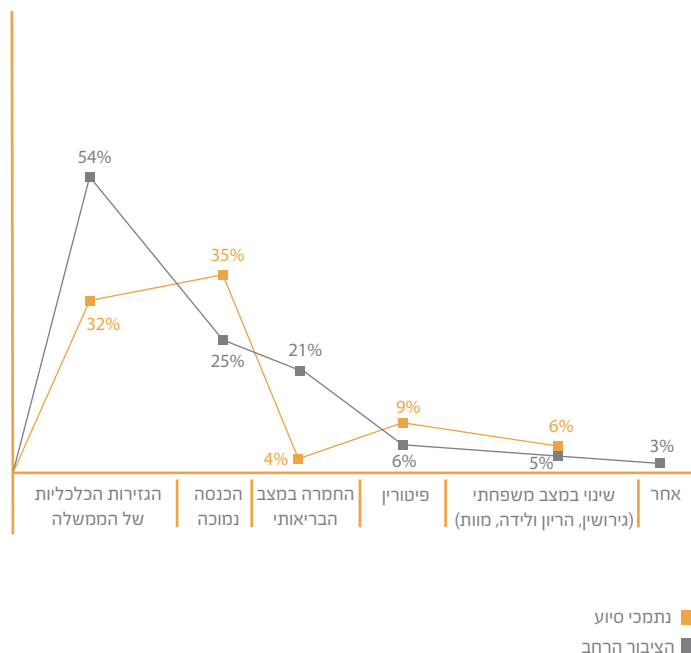
74% לא עברו הכשרה מקצועית או
תעסוקתית

17% מנתמכי הסיוע אינם יוצאים לעבוד
בשל אי יכולתם לממן סידור לילדיהם

- 9% מקרב הציבור הרחב ו 6% מתמכי הסיוע איבדו את עבודתם בשנה האחרונה ומצבם הכלכלי התדרדר כתוצאה מכך.

- 35% מנתמכי הסיוע ורבע (25%) מהציבור הרחב דיווחו כי הכנסה נמוכה ממקום העבודה היא הגורם העיקרי להרעה במצבם הכלכלי.
- מחצית מהציבור הרחב (54%) ושליש (32%) מנתמכי הסיוע דיווחו כי הגזירות הכלכליות של הממשלה החדשה הרעו את מצבם הכלכלי. מגמה המשקפת את שחיקת השכר בצלו הכבד של יוקר המחיה.

סיבה עיקרית להרעה במצב הכלכלי - בקרב נתמכי הסיוע והציבור הרחב

מתוך מחקר נתמכי סיוע ותפיסות הציבור הרחב

תעסוקה נחשבת כמנוף העיקרי להיחלצות מעוני, אולם בפועל, במציאות של גובה יוקר המחיה בישראל, יציאה לעבודה בשכר מינימום ואכיפה רופפת של תנאי העבודה, אינם מצליחים לממש את ההבטחה לחיים בכבוד. על אף שהתעסוקה אמורה להיות מנוע הצמיחה והמנוף העיקרי לחיים עצמאיים, עבור אוכלוסיות מוחלשות, חסרות מיומנויות תעסוקתיות ובעלות רמת השכלה נמוכה, שכר המינימום בישראל לא מחלף מעוני.

46% מנתמכי הסיוע עובדים. ניכרת מגמת עלייה עקבית בשיעור של 27.7%, מאז 2009 של נתמכי הסיוע היוצאים לעבודה

- בקרר חמישית (22%) מהמשפחות נתמכות הסיוע שני בני הזוג עובדים.
- 57% מקרב נתמכי הסיוע העובדים הינן נשים ו 48% גברים.
- רבע (25%) מהילדים הקטנים נאלצים לצאת לעבוד בכדי לסייע לפרנסת משפחתם.
- תחולת העוני של משפחות עובדות עומדת על 20%. תחולת העוני בקרב משפחות עם שני מפרנסים גדלה מתחילת העשור פי 2.3 מ-2% ל-4.6% ב-2012 (דו"ח העוני, המוסד לביטוח לאומי, 2012)

האם אתה עובד?

2013	2012	2011	2010	2009	
46%	40%	42%	37%	36%	כן
54%	60%	58%	63%	64%	לא
100%	100%	100%	100%	100%	סה"כ

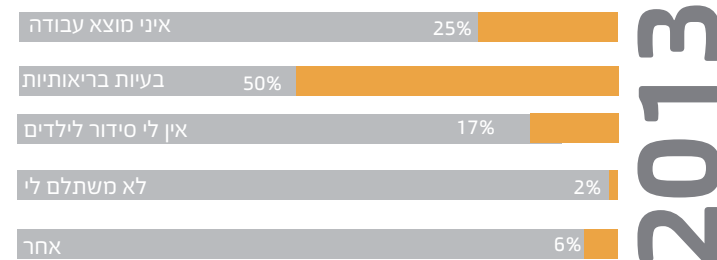
מתוך מחקר נתמכי סיוע

פוטנציאל תעסוקה בקרב אנשים החיים בעוני

מגבלות נגישות להשכלה ותעסוקה הנובעות מהמצוקה הכלכלית, פוגעות בפוטנציאל התעסוקתי של אנשים החיים בעוני וביכולתם להשתלב במקומות עבודה המאפשרים מוביליות כלכלית ומקנים רשת ביטחון סוציאלית יציבה. אוכלוסיית הנתמכים בעמותות המזון היא הענייה ביותר וכוללת שיעור גבוה של אנשים שאינם בעלי כושר השתכרות.

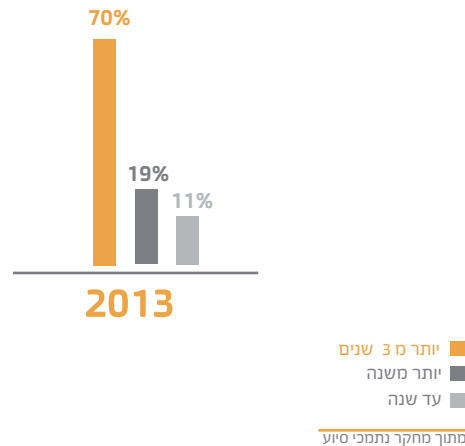
- 50% מנתמכי הסיוע המובטלים אינם יכולים לצאת לעבוד בשל מגבלות בריאותיות. העמותות מדווחות כי 17% מקרב הנתמכים בסיוע הם חולים כרוניים או נכים. אוכלוסיות אלו הן המוחלשות ביותר תלויות כמעט לחלוטין בקבלת סיוע בסיסי מעמותות.
- עלויות טיפול בילדים עומדות על אלפי שקלים בחודש, לרוב מעל ההכנסה החודשית של המשפחה. מציאות זו מחייבת לפחות את אחד מההורים לעבוד במשרה חלקית או להישאר עם הילדים בבית. 17% מנתמכי הסיוע אינם עובדים בשל אי יכולתם לממן סידור לילדיהם. עבור המשפחות החד הוריות, המהוות 27.5% מהמשפחות הנתמכות בעמותות, המשימה קשה אף יותר.

מדוע אינך עובד?

מתוך מחקר נתמכי סיוע

- רוב המובטלים (70%) נמצאים בעוני מתמשך ואינם עובדים למעלה משלוש שנים. 11% איבדו את עבודתם בשנה האחרונה וחמישית (19%) מובטלים למעלה משנה

השכלה נמוכה והיעדר כישורים מקצועיים הינם גורמים מהותיים לעוני, שכן הם מהווים חסם ומונעים השתלבות בשוק העבודה. כישורים תעסוקתיים והשכלה גבוהה הם תנאים מחייבים ברוב המשרות והיעדרם פוגע ביכולת להשתלב בשוק העבודה, להתפתח ולהשתכר באופן המאפשר קיום בכבוד.

- 74% מקרב נתמכי הסיוע לא עברו הכשרה מקצועית ו/או תעסוקתית.

מדוע לא עברת הכשרה תעסוקתית או מקצועית?

הצורך הקיומי לעבוד ולפרנס את המשפחה

20%

מצוקה כלכלית אשר מנעה אפשרות לצאת להכשרות תעסוקתיות ומקצועיות

26%

מגבלות בריאותיות

23%

לא יכולו למצוא סידור לילדיהם הקטנים

13%

לא היו מעוניינים לעבור הכשרה

9%

לא מצאו הכשרה בתחום שרצו ללמוד

9%

מתוך מחקר נתמכי סיוע

עבודה וקצבאות - אינן מחלצות מעוני

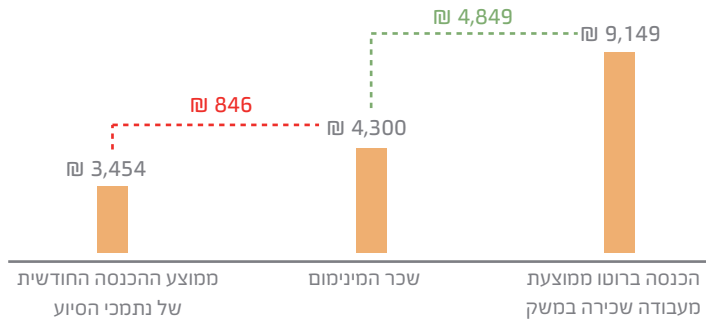
83% מנתמכי הסיוע מעדיפים לצאת לעבוד מאשר להיתמך בקצבה, גם אם השכר יהיה זהה לגובה הקצבה. עלייה בשיעור של 10.6% בהשוואה ל 2012. מגמה זו משקפת בצורה ברורה את הרצון לצאת לעבוד ולא להיות תלוי בגורמי רווחה.

במידה והתנאים היו מאפשרים לצאת לעבודה (בראות, פתרון לילדים וכדומה) מה היית מעדיף, לקבל קצבה או לצאת לעבודה בשכר בגובה הקצבה?

2013	2012	2011	2010	
17%	25%	19%	26%	מעדיף קצבה
83%	75%	81%	74%	מעדיף עבודה

מתוך מחקר נתמכי סיוע

הזכות להתפרנס בכבוד

מתוך מחקר נתמכי סיוע

ההכנסה הממוצעת בקרב נתמכי הסיוע העובדים נמוכה ממחצית מההכנסה הממוצעת במשק ומשקפת את חומרת העוני בקרב עובדים עניים אשר מתקשים להתפרנס ולהתקיים בכבוד. תעסוקה מאבדת מיכולתה לחלץ מהעוני כאשר שכר המינימום נמוך משמעותית מהשכר הממוצע במשק ואינו צמוד או מתעדכן לעלייה ביוקר המחיה.

- מטרתו העיקרית של חוק שכר המינימום הינו לאפשר לעובדים רמת חיים בסיסית, ולצמצם את ממדי העוני בישראל. בפועל, מדובר על הכנסה שאינה מאפשרת את הבטחת זכותו של האדם העובד להתפרנס ולחיות בכבוד. ממוצע ההכנסה החודשית ממקום העבודה בקרב נתמכי הסיוע עומדת על 3,454 ש"ח (כולל שכר כל המפרנסים, קצבאות וכד') והיא נמוכה משכר המינימום העומד על סך 4,300 ש"ח (*ממוצע ילדים במשפחה נתמכת עומד על 4.1).
- הכנסה חודשית ברוטו ממוצעת מעבודה שכירה במשק עומדת על 9,149 ש"ח. (למ"ס, הכנסות שכירים מסקר הוצאות משק הבית 2012, נובמבר 2013).

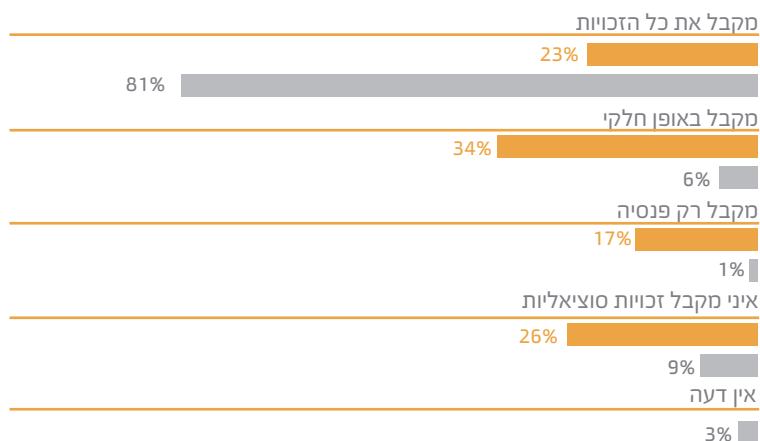
האם אתה מקבל זכויות סוציאליות במקום העבודה שלך? (פנסיה, דמי הבראה וימי מחלה)

2013	2012	2011	
23%	27%	23%	מקבל את כל הזכויות
34%	23%	34%	מקבל באופן חלקי
17%	19%	10%	מקבל רק פנסיה
26%	31%	33%	איני מקבל זכויות סוציאליות

מתוך מחקר נתמכי סיוע

81% מהציבור הרחב מדווחים כי הם מקבלים את כל הזכויות הסוציאליות המגיעות להם עפ"י חוק, זאת בהשוואה ל 23% בלבד מקרב נתמכי הסיוע. ניכר פער עצום ואפליה לרעה באכיפת תנאי העסקה ובמימוש הזכויות הסוציאליות של אוכלוסיית מקבלי הסיוע השרויה במצוקה כלכלית חמורה.

האם את/ה מקבל/ת זכויות סוציאליות במקום העבודה שלך - פנסיה, דמי הבראה וימי מחלה?

מתוך מחקר תפיסות הציבור ונתמכי הסיוע

• מנתוני המוסד לביטוח לאומי עולה כי שיעור העובדים המשתכרים מעל שכר המינימום עומד על 31.3% מכלל העובדים באוכלוסייה הענייה. ככל ששכר המינימום נמוך יותר, כך גבוה יותר אי השוויון בחלוקת ההכנסות.

• 58% מהציבור הרחב סבורים כי ביותר ממחצית המשפחות העניות אדם אחד לפחות עובד.

• בקרב חמישית (22%) מהמשפחות הנתמכות, שני בני הזוג עובדים. כ 38% חיים ללא בן/בת זוג.

מבין המשפחות המוגדרות 'עניות', מהו לדעתך אחוז המשפחות בהן לפחות מישהו אחד עובד?

אחוז המשפחות העניות בהן לפחות מישהו אחד עובד - בממוצע

54%	48%	50%	58%
2010	2011	2012	2013

מתוך מחקר תפיסות הציבור

• דו"ח העוני של המוסד לביטוח לאומי מראה כי בעוד ב-2008 היו רק 12.2% מהמשפחות שבהן מפרנס אחד, ב-2010 עלה שיעור זה ל-19.4% וב-2011 הוא עומד כבר על 20%.

אחד מכל ארבעה עובדים (26%) נתמכי סיוע אינם מקבלים כלל זכויות סוציאליות המגיעות להם עפ"י חוק ממקום העבודה, לעומת 9% מהעובדים בציבור הרחב.

פיתוח יזמות עסקית זעיר - מודל בר קיימא לתת עתיד - ממצוקה כלכלית לדרך עצמאית

רקע

בעשור האחרון גדלה המודעות במדינות המפותחות לתרומתם של עסקים קטנים להתפתחות הכלכלה המקומית והם נחשבים למנוע צמיחה מרכזי במשק. יזמות עסקית זעירה היא אפיק תעסוקתי נגיש למובטלים ולשכירים החיים בעוני ועשויה לסייע בצמצום האבטלה. פעמים רבות, היעדר נגישות לידע מקצועי ולהון ראשוני, הופכים לחסמים מרכזיים לפיתוח ומימוש היוזמה העסקית עבור אוכלוסיות מוחלשות.

החזון

הקמת מיזם ארצי המתבסס על מודל - בר קיימא, שמטרתו להוביל בעלי יזמה עסקית החיים בגבולות קו העוני לעצמאות כלכלית, באמצעות מעטפת תמיכה: אשראי זעיר, הכשרה וליווי עסקי.

אוכלוסיית היעד

התכנית מיועדת ליזמים החיים בגבולות קו העוני, בעלי רעיון עסקי מגובש ובעל פוטנציאל, אשר מימושו נמנע בשל היעדר הון ראשוני וניסיון עסקי מתאים.

הדרך

התכנית מבוססת על מודלים של מיקרו אשראי (Microfinance), הנחשב לכלי חשוב במאבק בעוני ומאפשר ליזום ולפתח עסקים זעירים, לייצר הכנסות ולהוביל אוכלוסיות מוחלשות ממצוקה כספית לעצמאות כלכלית. המיזם כולל תכנית מקיפה ותומכת, הכוללת מתן אשראי זעיר בתנאים נוחים לטובת הקמת ופיתוח העסק, ליווי מקצועי מתמשך והכשרה עסקית לקידום ושיווק העסק.

מה כוללת התכנית?

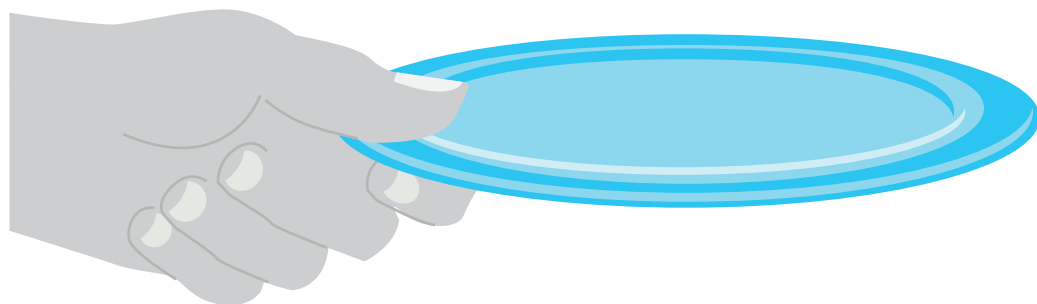
- הלוואה בסכומים שבין 5000 ₪ עד 40,000 ₪ בתנאים מועדפים
- מנטורינג - ליווי אישי ע"י מתנדבים מקצועיים, המעניקים מעטפת תמיכה של כ-150 שעות לכל יזם
- הכשרה עסקית ייעודית וקבוצות רישות עסקי לפיתוח, הקמה וקידום העסק הזעיר

חשיבות התכנית

לתכנית לתת עתיד תרומה ערכית גבוהה, לצד תרומה כלכלית חשובה: במישור האישי - חווים המשתתפים שיפור מובהק במצבם הכלכלי והאישי, יציאה מעשית ממעגל העוני, פיתוח המסוגלות התעסוקתית, הקניית יציבות, העצמה ולקיחת אחריות.

במישור הקהילתי והארצי - התוכנית מפתחת מודל מקומי פעיל של כלכלה חברתית, שעשויה להשפיע באופן משמעותי על צמצום העוני (וכפועל יוצא על צמצום תשלומי העברה) ומייצרת תנופה לרוח יזמית, תוך הקמת מסה של עסקים קטנים התורמים לכלכלה המקומית ולתוצר הלאומי.

ישראל | 2013

אי ביטחון תזונתי

עיקר התזונה של 50% מהילדים למשפחות
הנתמכות מבוססת על פחמימות.
כמחצית (46%) מההורים דיווחו כי בשנה
האחרונה קרה שילדיהם לא אכלו במשך
יום שלם בשל המצוקה הכלכלית

דו"ח העוני האלטרנטיבי

היעדר נגישות סדירה למזון כתוצאה מקשיים כלכליים פוגעת בתפקוד היומיומי ואינה מאפשרת התנהלות חיים תקינה, מאוזנת ובריאה. אנשים החיים בעוני ובאי ביטחון תזונתי נמצאים בחשש מתמיד שלא יוכלו לרכוש את המזון הבסיסי הדרוש לקיומם, הם נאלצים לצמצם את ארוחותיהם או לוותר עליהן ולעיתים לעשות בחירה בין רכישת מזון להוצאות חיוניות נוספות. במחקר מיוחד בנושא ביטחון תזונתי בישראל, שערך מנהל התכנון והמחקר של המוסד לביטוח לאומי וממצאיו המלאים פורסמו באוקטובר 2012, נמצא כי 18.7% מהמשפחות בישראל סובלות מאי ביטחון תזונתי וכי 308,000 משפחות (10.5%), 894,000 נפשות ו 360,000 ילדים חיים באי ביטחון תזונתי ניכר.

69% מנתמכי הסיוע חיים באי ביטחון תזונתי ומעידים כי אין להם את המזון הנדרש לקיום בסיסי וזאת על אף הסיוע שהם מקבלים מעמותה.

האם יש לך ולמשפחתך את כל המזון הדרוש לקיום בסיסי?

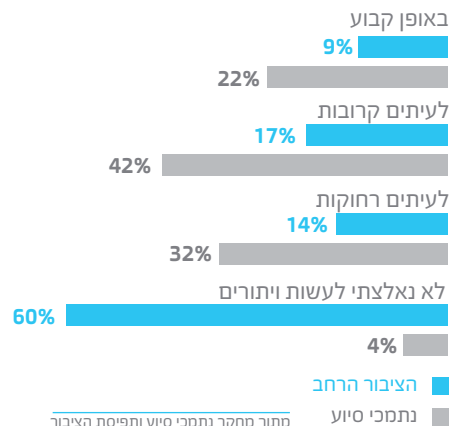
2013	2012	2011	2010	2009	2008	
30%	35%	29%	30%	36%	14%	כן
69%	65%	68%	69%	60%	82%	לא
1%		3%	1%	4%	4%	לא השיבו
100%	100%	100%	100%	100%	100%	סה"כ

מתוך מחקר נתמכי סיוע

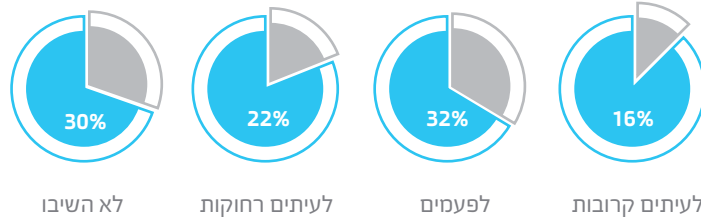
בשנת 2011, עוד בטרם הגזירות הכלכליות שהונחתו בשנה האחרונה, פרסם בנק ישראל דו"ח המשווה בין מחירי מוצרים בני קיימא ומוצרי מזון בישראל למדינות המפותחות. המסקנה המרכזית היא שיוקר המחיה גבוה מאוד בישראל והמוצרים יקרים בעשרות אחוזים לעומת מדינות ה-OECD. כלכלני בנק ישראל ציינו כי מחירי המזון בישראל גבוהים ב-15% בממוצע מהרמה המצופה במדינה שבה רמת ההכנסה לנפש זהה לזו שבישראל. על פי הערכת בנק ישראל, נכון לסוף 2011, מחירי המזון בישראל היו גבוהים מהרצוי בכ-20% ולעומת גוש האירו בכ-25%. בשל מדיניות זו והתייקרות מחירי המזון, מתעצם חוסר הנגישות הבסיסי של אוכלוסיות מעוטות יכולת לשמירה על אי ביטחון תזונתי.

96% מקרב נתמכי הסיוע נאלצים לוותר על רכישת שירותים ומוצרים בסיסיים, לעומת 40% בלבד מהציבור הרחב. 64% מנתמכי הסיוע מתמודדים עם אילוצים וויתורים קיומיים באופן קבוע ולעיתים קרובות.

האם אתה נאלץ לבחור בין רכישת מוצרי מזון לבין תשלומים על צרכים בסיסיים אחרים? (דיוור, בריאות וכדומה)

האם קורה שאינך אוכל במשך יום שלם המצוקה הכלכלית?

מתוך מחקר נתמכי סיוע

אי ביטחון תזונתי בקרב ילדים

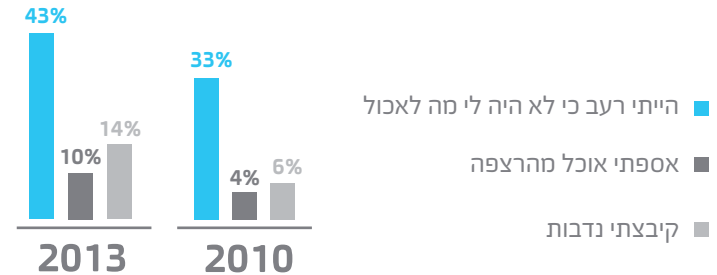
המצוקה הכלכלית של הורים נזקקים משפיעה באופן ישיר על הביטחון התזונתי הנדרש להתפתחותם התקינה והבריאה של ילדיהם. בישראל 2013 ילדים אוספים מזון מהאשפה, מקבצים נדבות והולכים לישון רעבים. במחקר של המוסד לביטוח לאומי בנושא אי ביטחון תזונתי בישראל, נמצא כי שליש (29%) מקרב המשפחות עם ילדים חיות במצב של אי-ביטחון תזונתי, 13.5% מהן חיות באי-ביטחון תזונתי ניכר (המוסד לביטוח לאומי, אוקטובר 2012).

55% מההורים ציינו כי הדבר החסר ביותר לילדיהם הוא מזון מזין.

19% מההורים דיווחו כי בשנה האחרונה קרה שילדיהם לא אכלו במשך יום שלם בשל המחסור במוצרי מזון והמצוקה הכלכלית. 16% ציינו כי זוהי תופעה המתחוללת לעיתים קרובות.

50% מקרב הנתמכים שנקלעו למצוקה כלכלית דיווחו כי הם נדרשים לוותר על תשלום חשבונות שוטפים לטובת רכישת מוצרי מזון בסיסיים.

"...מחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו נגזרת החובה לקיים מערכת שתבטיח "רשת מגן" למעוטי האמצעים בחברה, כך שמצבם החומרי לא יביאם לכלל מחסור קיומי. במסגרת זו עליה להבטיח שלאדם יהיה די מזון ומשקה לקיומו... **אדם הרעב ללחם הוא אדם שכבודו כאדם נפגע... אדם הנאלץ לחיות בתנאים חומריים משפילים הוא אדם שכבודו כאדם נפגע**". השופט אהרון ברק, בג"ץ הזכות לקיום בכבוד, 2003.

מתוך מחקר נתמכי סיוע

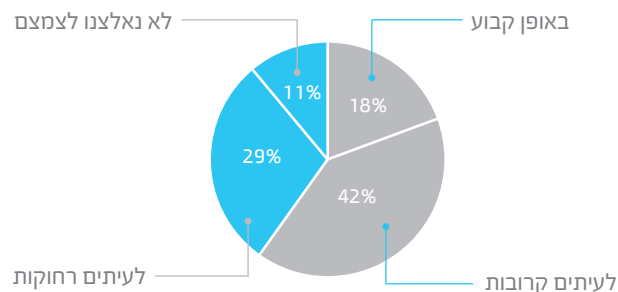
בשלוש השנים האחרונות חלה החמרה בהתמודדותם של נתמכי הסיוע עם מצבים קשים הפוגעים בכבודם ומשפיעים על מצבם הפיזי והנפשי.

עליה בשיעור 39% בקרב נתמכי סיוע המדווחים על תחושת רעב בשל המצוקה הכלכלית.

33% בשנת 2010 לעומת 43% ב-2013. 10% ציינו כי **נאלצו לאסוף אוכל מהרצפה** בשל המחסור במזון, לעומת 4% בשנת 2010.

גידול חד בשיעור גם בקרב נתמכי הסיוע שציינו כי **נאלצו לקבץ נדבות** בשל המצוקה הכלכלית. 6% בשנת 2010 בהשוואה ל 14% ב-2013. ניתן להסיק כי מחירי המזון, יוקר המחיה והגזירות הכלכליות במהלך השנתיים האחרונות, הביאו להחמרה קשה במצבם של נתמכי הסיוע.

60% מקרב ההורים דיווחו כי בשנה האחרונה נדרשו לצמצם את הרכב הארוחות של ילדיהם בשל המצוקה הכלכלית.

מתוך מחקר נתמכי סיוע

בשנת 2013 9% מהילדים מתחת לגיל 18 נאלצו לגנוב אוכל כדי להתגבר על המחסור במזון: עלייה בשיעור 24% בקרב ילדים שנאלצו לאסוף מזון מהרצפה ו/או פחי אשפה. 7% ב 2010 לעומת 12% ב 2013. 5% מקרב הילדים נאלצים לקבץ נדבות.

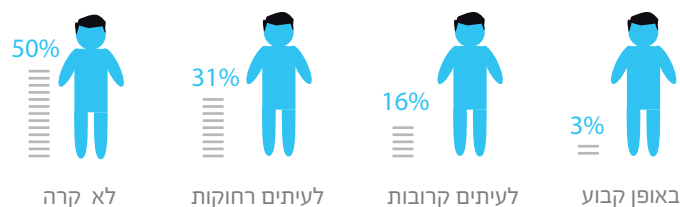
9% מהילדים נאלצו לגנוב אוכל כדי להתגבר על המחסור במזון

עבור 63% מהילדים למשפחות נתמכות הסיוע אין מענה לביטחונם התזונתי במסגרת הבית ספרית.

כ 37% בלבד מקרב הילדים מקבלים ארוחה חמה יומית במסגרת 'מפעל ההזנה' במסגרות לימודים.

19% מהעמותות ו- 14% מקרב הציבור הרחב סבורים כי על המדינה להרחיב את תוכניות ההזנה, לטובת שמירה על ביטחון תזונתי.

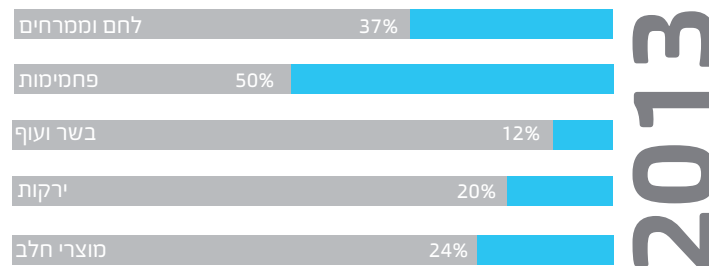
האם בשנה האחרונה קרה שהילדים שלך לא אכלו במשך יום שלם כי לא היה מספיק כסף לאוכל?

מתוך מחקר נתמכי סיוע

מחצית (48%) מקרב נתמכי הסיוע אינם אוכלים באופן סדיר במשך ימים שלמים בשל מצוקתם הכלכלית.

מהו המוצר העיקרי בתזונת ילדיך במהלך השבוע?

מתוך מחקר נתמכי סיוע

תזונה חסרה ולא מאוזנת בקרב ילדים ומתבגרים מסכנת את בריאותם הנפשית והפיזית.

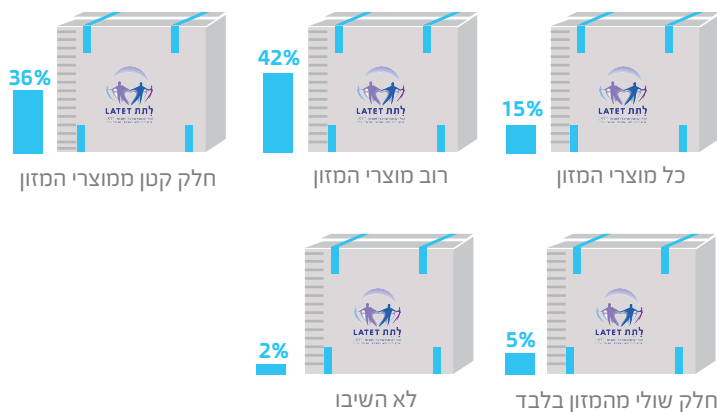
להערכתך, איזה אחוז מהנזקקים הפונים לעמותה לא מצליחים לקבל מענה?

23%	27.9%	31%
2011	2012	2013

מתוך מחקר מנהלי עמותות

57% מקרב נתמכי הסיוע דיווחו כי רוב המזון שהם צורכים מגיע בזכות הסיוע שהם מקבלים מהעמותה.
15% תלויים בסיוע כמקור היחיד ממנו הם מקבלים מזון.

איזה חלק מהמזון שאתה ומשפחתך צורכים, מגיע מהסיוע שאתה מקבל דרך העמותה?

מתוך מחקר נתמכי סיוע

38% מנתמכי הסיוע מדווחים כי יישארו רעבים ללא האפשרות לקבל סיוע במזון מהעמותות. 9% הודו כי ללא סיוע היו נאלצים לקבץ נדבות או לגנוב אוכל (3%). מחצית (48%) מהנזקקים יאלצו להיעזר במשפחה ו/או חברים.

88% מהעמותות ציינו כי תחום הסיוע הנדרש ביותר עבור ילדים הוא מזון. 61% מהעמותות דיווחו על עלייה בבקשות הסיוע למען ילדים בשנה האחרונה, לעומת 2% בלבד שציינו כי חל שיפור בתחום סיוע זה ב- 2013.

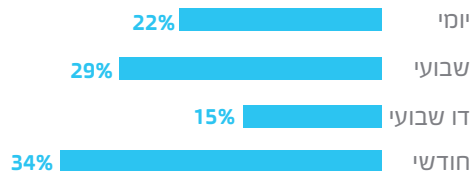
הצורך בסיוע במזון

על פי ממצאי המחקר של המוסד לביטוח לאומי בנושא ביטחון תזונתי, נמצא כי 60% מהמשפחות החיות באי ביטחון תזונתי נעזרות ברמות שונות בעמותות וארגוני סיוע, כדי לשפר את מצב הביטחון התזונתי שלהן. בישראל פועלות מאות עמותות וולונטריות אשר מעניקות סיוע לאוכלוסיות נזקקות מתוך תחושת אחריות וסולידריות חברתית. ללא פעילותן בשטח היה מצבן של האוכלוסיות הנזקקות חמור ביותר ואלפי נזקקים היו מגיעים לחרפת רעב.

- 57% מהעמותות דיווחו כי בשל החמרה במצוקה הכלכלית של נתמכי הסיוע בשנת 2013, חלה גם עלייה בתדירות הדרישה לסיוע במוצרי מזון.
- 27% מהעמותות דיווחו כי הגזירות הכלכליות בשנת 2013 יאלצו אותן לצמצם את הרכב וגיוון סל המזון במוצרים. חמישית מהעמותות יצמצמו את סל השירותים המוענק לאנשים החיים בעוני ואי ביטחון תזונתי.
- שני שליש מהעמותות (66%) אינן מצליחות לתת מענה לכל האנשים אשר פונים אליהן בבקשת סיוע במזון.
- כשליש (31%) מנתמכי הסיוע אינם מקבלים סיוע במזון מהעמותות בשל הקושי לסייע לכל הפונים אליהן. ניכרת עלייה של 11.1% בהשוואה לשנת 2012.

המחסור והדרישה לסיוע במזון במהלך שנת 2013, באים לידי ביטוי גם בתדירות חלוקת המזון בעמותות. 51% מקיימות חלוקת מזון לפחות פעם בשבוע. שליש (34%) מהעמותות מקיימות חלוקת מזון על בסיס חודשי.

מהי תדירות התמיכה השכיחה ביותר שאתם מעניקים סיוע לנזקקים?

מתוך מחקר מנהלי עמותות

הזכות למזון

זכותו של כל אדם באשר הוא לנגישות קבועה ומספקת למוצרי מזון בסיסיים ומזינים, לשמירה על בריאות תקינה ואיכות חיים. הזכות למזון הינה זכות יסוד לשם שמירה על כבודו של האדם. תפקידה של המדינה ליצור מנגנוני הגנה ורשת ביטחון סוציאלי לטובת שמירה על ביטחון תזונתי בקרב אזרחי המדינה, כפי שנהוג במדינות ה OECD.

29% מהציבור הרחב דיווחו כי הגזירות הכלכליות במהלך 2013 אילצו אותם לצרוך פחות מוצרי מזון בסיסיים הדרושים למשפחתם. 41% מהמשפחות הנתמכות דיווחו כי ההחמרה במצבן הכלכלי היא תוצאה של הגזירות הכלכליות של הממשלה.

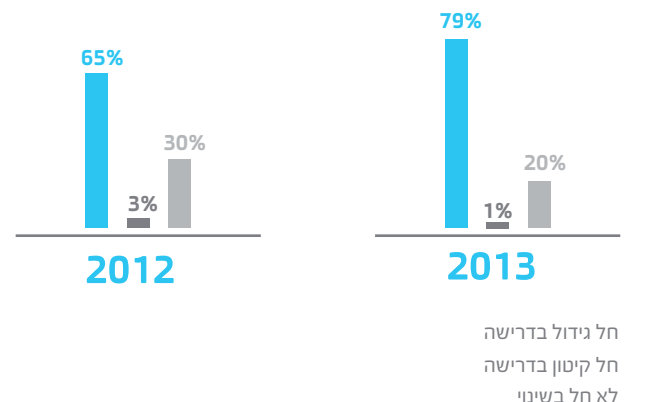
- בשנת 2013 עלה המע"מ ב 1%, ואיתו סל מזון חודשי למשפחה שהתייקר במאות שקלים.

במידה ולא היה באפשרותך לקבל סיוע במזון מעמותה, מה היית עושה?

מתוך מחקר נתמכי סיוע

האם במהלך שנת 2013 חשת בשינוי (גידול / קיטון) בדרישת הנזקקים למזון?

מתוך מחקר מנהלי עמותות

79% מהעמותות מדווחות, כי בשנת 2013 חל גידול בשיעור ממוצע של 24% בדרישת הנזקקים לסיוע במזון, זאת בהשוואה ל 65% מהעמותות שדווחו על גידול בדרישה בשנת 2012.

- תשלום המע"מ על מוצרי מזון בישראל הוא הגבוה מבין מדינות ה-OECD, בהן מושתתת מדיניות מס פרוגרסיבית עם מע"מ נמוך מאוד על היצע רחב של מוצרי מזון בסיסי.

84% מהציבור הרחב סבורים כי על המדינה להוריד את המע"מ על מוצרי מזון בסיסיים. 41% סבורים כי על הממשלה להוסיף מוצרי מזון לפיקוח. מבחר המוצרים בפיקוח בישראל דל מאוד ומצטמצם עם השנים: לחם, חלב, מלח, ביצים, חמאה, תוצרת חלב (גיל/אשל/שמנת) וגבינות קשות. העלאת המחירים בשנה האחרונה חלה גם על המוצרים בפיקוח.

מע"מ על מזון במדינות ה-OECD

מדינה	מע"מ כללי	מע"מ על מזון
בריטניה	20%	0%
הולנד	21%	6%
צ'כיה	20%	14%
פורטוגל	23%	13%/6%
גרמניה	19%	7%
תורכיה	18%	1%/8%
ישראל	18%	18%
ספרד	21%	10%/4%
צרפת	20%	5.5%/7%
אוסטריה	18%	10%
איטליה	21%	10%/4%
יוון	23%	13%
קפריסין	18%	5%
ממוצע	18.7%	7%

מיזם לאומי לביטחון תזונתי

יותר מ-300,000 משפחות ישראליות (10.5%) חיות באי ביטחון תזונתי חמור (לפי נתוני המוסד לביטוח לאומי), והתקציב הדרוש לסיוע להן, עומד על כמיליארד וחצי ₪ בשנה. התפשטות הבעיה וחומרתה, הן תוצאות ישירות של מדיניות ממשלתית בשני העשורים האחרונים. קיצוץ בקצבאות, שכר מינימום נמוך ואי אכיפה של חוקי עבודה, הקטנת ההוצאה הלאומית על בריאות, חוסר היכולת להקנות חינוך ראוי ולהעניק כלים למיצוי ההתפתחות האישית לילדים במשפחות מעוטות יכולת, אי הנגישות של הדיור הציבורי עבור אוכלוסיות מוחלשות, העלאת המיסים הרגרסיביים והפחתת המיסים הפרוגרסיביים - כל אלה הם סממנים או תוצרים של מדיניות אנטי חברתית שמחריפים את העוני, אי השוויון והפערים החברתיים. מכיוון שמזון הוא צורך קיומי ומשום שמדובר בהוצאה גמישה (בניגוד להוצאה קשיחה על דיור לדוגמא), מאות אלפי משפחות נזקקות שלהן הכנסה נמוכה שאינה מספיקה עבור כל הצרכים החיוניים, נקלעו למצב של אי ביטחון תזונתי, היינו - הן אינן מסוגלות לדאוג לעצמן לתזונה הבסיסית הדרושה לקיום מאוזן ותקין.

ארגון לתת, אשר זיהה את הצורך החברתי האקוטי הזה, החל לפני שבע עשרה שנה להפעיל את תכנית "מזון לחיים", וכארגון גג, יחד עם רשת של 150 עמותות וארגונים מקומיים הפועלים ב-95 יישובים בכל הארץ ובכל המגזרים, מעניק רשת ביטחון ותמיכה עבור 60,000 משפחות שחיות באי ביטחון תזונתי חמור.

ארגון לתת אוחד בתפיסת עולם, לפיה לצד הסיוע ההומניטרי והפעולה לאור ערכי הסולידריות והערבות ההדדית, יש לפעול גם לשינוי מדיניות ולהשפיע על סדר העדיפויות ברמה הלאומית. מכיוון שבלת מאמינים כי האחריות על הענקת שירותי ליבה (ובניהם הביטחון התזונתי) היא של המדינה ורק בידיה הכלים והמשאבים לחולל שינוי יסודי, החל הארגון לפני כעשור לקדם את המיזם לביטחון תזונתי, שמטרתו ליישם פתרון מקיף לתופעת אי הביטחון התזונתי, מתוך כוונה לפתח מודל בר-קיימא ולהעביר את האחריות בנושא למדינה.

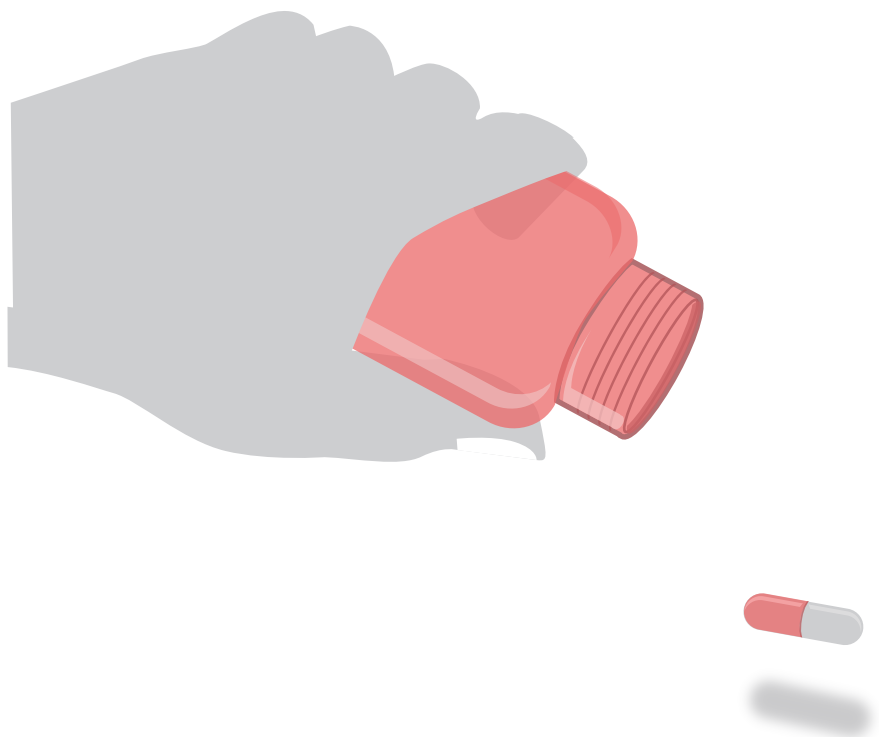
אבני דרך - אי ביטחון תזונתי

המיזם לביטחון תזונתי נשען על מודל מוכח בישראל ובעולם, ומבוסס על הצלת מזון (איסוף וחלוקת מזון קצר מועד מתעשיית המזון ומהחקלאות), קיימות, שיתוף פעולה תלת מגזרי, אסדרה, שותפות עם רשת עמותות הסיוע של החברה האזרחית, ומעל הכול על יעילות ומינוף ההשקעה, המאפשרים סיוע לכמות מקסימלית של משפחות במצוקה, מצב של משאבים מוגבלים.

לצד העשייה בשטח, עתר ארגון לתת לבג"צ לפני שבע שנים, במטרה לחייב את המדינה לקחת אחריות על הבטחת הביטחון התזונתי של תושביה, ומאז הוא פועל בעקביות ובנחישות, בזירה הציבורית והפרלמנטרית, על מנת שהממשלה תצהיר על אחריותה, תפעל להקמת מיזם לאומי לביטחון תזונתי ותקצה את המשאבים הדרושים לטיפול בנושא.

כיום, אנו ניצבים בפני פרשת דרכים, לאחר ששר האוצר, יאיר לפיד, התחייב כי הממשלה תקצה 200 מיליון ₪ לאי ביטחון תזונתי, ולאור העובדה ששר הרווחה, מאיר כהן, הצהיר על מחויבותו לטיפול בנושא והקים את ועדת אלאולף למלחמה בעוני. מימוש ההתחייבויות השלטוניות הללו, לקיחת האחריות להובלת הנושא על ידי משרד הרווחה והשירותים החברתיים והשקעת תקציב רב שנתי שייתן בהדרגה מענה לכלל הצורך בשטח, הם האבן דרך היסטורית בדרך לתחילת התמודדות ישירה של הממשלה עם בעיית העוני וסממניה. במידה וההתחייבויות השלטוניות תוכרענה על ידי הבריורקטיה ושלטון הפקידים במשרד האוצר, מתחייב ארגון לתת להוביל מאבק ציבורי על שינוי סדרי העדיפויות ולצאת למלחמה בעוני.

ישראל | 2013

בריאות

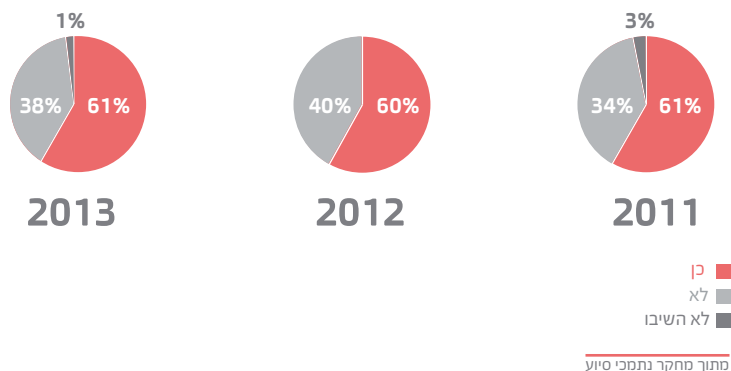
67% מנתמכי הסיוע אינם מסוגלים לשלם עבור תרופות ושירותים רפואיים חיוניים. זאת, בהשוואה ל-17% בלבד מקרב הציבור הרחב. נתון זה מצביע באופן מובהק על אי הנגישות של האוכלוסיות מעוטות היכולת לשירותי הבריאות הציבורית.

28% מהנתמכים סובלים מבעיית משקל (עודף או תת תזונה), לעומת 2.8% בלבד מתוך החולים במחלות אלו בציבור הרחב - פי עשרה!

דו"ח העוני האלטרנטיבי

האם אתה זקוק לשירותים רפואיים ותרופות מרשם על בסיס קבוע (שימוש יומי-שבועי)?

- 67% מקרב נתמכי הסיוע אינם מסוגלים לשלם עבור תרופות ושירותים רפואיים חיוניים, עליה בשיעור 6% בהשוואה לשנה שעברה. מגמה מדאיגה זו משקפת מציאות יומיומית של עשרות אלפי אנשים החיים בעוני בישראל, שאינם יכולים להגן על זכותם הבסיסית לבריאות בשל מצוקה כלכלית ותלות בשירותי הבריאות הציבוריים.
- שליש (29%) מקרב נתמכי הסיוע דיווחו כי במהלך השנה האחרונה נדרשו לוותר על רכישת תרופות ושירותי בריאות, לטובת רכישת מוצרי מזון בסיסיים.

חוסר יכולת לשלם עבור כל התרופות והשירותים הרפואיים נדרשים:

חוק ביטוח בריאות ממלכתי שחוקק ב 1995, עיגן ביסודו ערכים של שוויוניות, צדק ונגישות לשירותי בריאות. במסגרת חוק ההסדרים, הצטמצמו בעשור האחרון סעיפי החוק ומהותו, ויצרו פערים הפוגעים ברוב הציבור ובפרט באוכלוסיות מוחלשות ומעוטות יכולת. הזכות לבריאות הינה זכות יסוד חברתית אשר אמורה להיות נגישה לכל אזרח באופן שוויוני. בפועל, הנגישות הבסיסית לשירותים רפואיים מוגבלת ולעיתים אף חסומה בפני משפחות עניות וילדיהן, בשל העלויות הגבוהות הנדרשות לשמירה על מצבן הבריאותי.

הזכות לבריאות

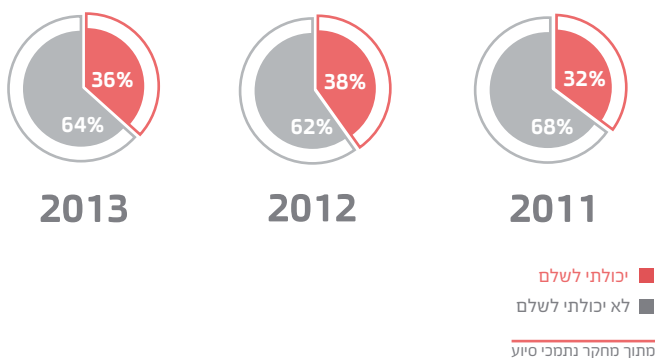
אי שוויון בהנגשת שירותי בריאות, הינו אחד הסממנים החמורים ביותר של עוני ואי צדק חברתי. בשנים האחרונות חלה ירידה משמעותית במימוש אחריותה של המדינה לבריאות אזרחיה, המתבטאת בעליית מחירים של שירותי בריאות, תרופות וביטוחי בריאות משלימים בקופות החולים, לצד התפתחות ניכרת של הרפואה הפרטית על חשבון הרפואה הציבורית. מגמה זו, יוצרת מציאות שבה רק בעלי אמצעים יכולים להבטיח לעצמם ולבני משפחותיהם שירותי בריאות נאותים, נגישים, זמינים ואיכותיים.

- 61% מאוכלוסיית הנתמכים בסיוע זקוקים לשירותים רפואיים ורכישת תרופות מרשם על בסיס קבוע.
- מנהלי העמותות מדווחים כי 17% מנתמכי הסיוע הם חולים כרוניים ובעלי נכויות ו- 17% קשישים וניצולי שואה. נתונים אלו משקפים את מידת התלות בקבלת סיוע כמענה על צרכים קיומיים בקרב האוכלוסיות הנזקקות ביותר.
- הוצאה חודשית על שירותי בריאות בקרב משפחות נתמכות בסיוע עומדת על 578 ₪ בממוצע, והיא מסתכמת ב 9% מסך ההוצאה החודשית הממוצעת למשפחה נתמכת בסיוע.

הזכות לבריאות בקרב ילדים

64% מקרב ההורים אינם יכולים לשלם עבור תרופות וטיפולים עבור ילדיהם הזקוקים לכך. מניעת טיפולים רפואיים ותרופות הדרושים לשמירה על מצב בריאותם התקין של ילדים היא חמורה ועלולה לפגוע בהתפתחותם הפיסית והמנטאלית. שחיקה מתמשכת של מערכת הבריאות, מדיניות הפרטה ומגמה של רכישת שירותים בתשלום, פוגעת באופן ישיר ביכולתן של אוכלוסיות מעוטות יכולות לשמור על בריאות ילדיהן.

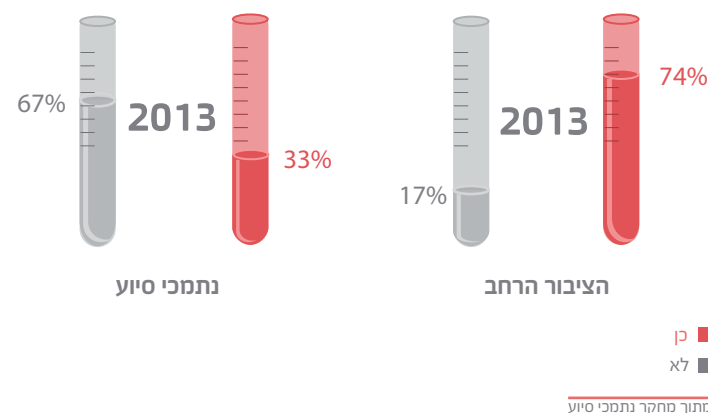
האם בשנה האחרונה יכולת לשלם עבור כל התרופות והטיפולים הרפואיים שילדיך נזקקו להם?

61% מהילדים למשפחות הנתמכות זקוקים לטיפול שיניים. 62% מההורים דיווחו כי במהלך 2013 טיפולי השיניים לילדיהם היה בחינם, בהתאם לרפורמה וכמחויב בחוק הבריאות. בעקבות החלת סבסוד טיפולי שיניים לילדים עד גיל 12 בשנתיים האחרונות, חלה הטבה ניכרת בתחום זה ואנו רואים מגמה חיובית במסגרת פחות הורים נדרשים לשלם עבור טיפולי השיניים לילדיהם. לשם השוואה, בשנת 2011 דיווחו 91% מההורים שלא היה ביכולתם לשלם עבור טיפול שיניים.

- כמחצית (48%) מהקשישים דיווחו כי התקשו לשמור על מצבם הבריאותי בשל חוסר היכולת לשלם עבור תרופות ושירותים רפואיים נדרשים. רוב (83%) הקשישים אינם יכולים לממן שירותי סיעוד או עזרה בבייתם, לטובת שמירה על תפקודם ומצבם הבריאותי.
- כמחצית (47.8%) מנתמכי הסיוע דיווחו כי במהלך 2013 חשו צורך לקבל תמיכה נפשית, אך נאלצו לוותר על כך בשל המצוקה הכלכלית.
- למעלה ממחצית (57%) מהעמותות דיווחו כי במהלך 2013 חלה החמרה במצבם של נתמכי הסיוע. 11% ציינו כי ההתדרדרות התבטאה במצבם הרפואי ו- 15% ציינו כי חלה הרעה במצבם הנפשי של הנתמכים.
- 17% מקרב הציבור הרחב דיווחו כי לא היה ביכולתם לשלם על תרופות ושירותי בריאות בשנה האחרונה. אי השוויון ועומק הפערים החברתיים מתבטאים באופן מובהק בעלות הנדרשת לזכות הבסיסית לבריאות תקינה. 74% מהציבור הרחב יכלו לשלם על כל שירותי הבריאות שהיו דרושים להם בשנה האחרונה לעומת 33% בלבד מנתמכי הסיוע.

האם בשנה האחרונה יכולת לשלם עבור כל התרופות והטיפולים הרפואיים שנזקקת להם?

להורים לילדים עד גיל 12: האם נדרשת לשלם עבור טיפולי שיניים בשנה האחרונה?

טיפול השיניים לילדים היה בחינם, בהתאם לרפורמה וכמחויב בחוק הבריאות

62%

54%

נדרשתי לשלם עבור טיפול השיניים לילדים

38%

46%

2013 ■

2012 ■

מתוך מחקר נתמכי סיוע

למחצית (49%) מהמשפחות הנתמכות בסיוע אין ביטוח בריאות משלים בקופת חולים. ניכרת עליה בשיעור של 14% בקרב נתמכי סיוע ללא ביטוח משלים בשנה זאת. שיעור הילדים להם אין ביטוח משלים עומד על 59%. משמעות הדבר היא שאין להם רשת ביטחון בסיסית לגישור הפער בין משאביהם וצרכיהם הרפואיים. היעדר ביטוח מחייב תשלומים רבים עבור תמיכה, תרופות ושירותים רפואיים נרחבים שאינם כלולים בסל הבריאות ונתונים למדיניות קופות החולים.

הגדלת סך ההשתתפות העצמית הנדרשת כמעט לכל שירות, טיפול או תרופה, מעצימה את הפערים בצריכת שירותי בריאות בין השכבות באוכלוסייה ואת נגישותם של אזרחים לשירותי בריאות בסיסיים. היעדר תמיכה באוכלוסיות הסובלות ממחלות כרוניות ומצוקה כלכלית, מובילה להתדרדרות במצבן הבריאותי לאורך זמן. 75% משלמים עבור הביטוח הבסיסי ביותר. 13% מקרב נתמכי הסיוע משלמים עבור ביטוח בריאות משודרג בעלות של עד 100 ₪ בחודש. 4% בלבד משלמים על ביטוח מקיף בעלות של למעלה מ-100 ₪.

האם יש לך ולילדיך ביטוח בריאות משלים בקופ"ח?

2013	2012	
10%	13%	יש רק לי
32%	34%	יש לי וילדים
8%	9%	יש רק לילדים
49%	43%	אין לאף אחד מאיתנו
1%	1%	לא השיבו

מתוך מחקר נתמכי סיוע

בריאות ופוטנציאל תעסוקתי

27% מהנתמכים דיווחו כי הסיבה העיקרית להימצאותם במצוקה כלכלית נעוצה בבעיות בריאותיות, אשר מגבילות את הפוטנציאל התעסוקתי ויכולת ההכנסה החודשית וגובות הוצאות חודשיות גבוהות עבור מימון שירותי בריאות.

- מחצית (50%) מנתמכי הסיוע אינם עובדים בשל מגבלותיהם הבריאותיות. מגמה שלילית זו נשארת יציבה בשנים האחרונות ומשקפת אי השקעת משאבים מותאמים לפיתוח ההון אנושי, הנדרש כחלק ממדיניות שוויונית המעודדת עצמאות תעסוקתית מותאמת לאוכלוסיות מוחלשות.

מהי הסיבה העיקרית שאינך עובד כיום?

בעיות בריאותיות

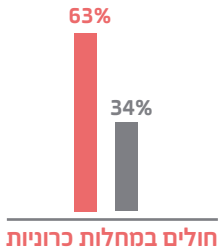
42%	45%	44%	53%	50%
2009	2010	2011	2012	2013

מתוך מחקר נתמכי סיוע

מחלות העוני

63% מנתמכי הסיוע סובלים מבעיות בריאותיות הקשורות באי ביטחון תזונתי, לעומת 34% בלבד מהציבור הרחב.

- 28% מתוך הנתמכים סובלים מבעיית משקל (עודף או תת תזונה), לעומת 2.8% בלבד מתוך בציבור הרחב - פי עשרה!
 - גם שכיחותה של מחלת הסוכרת בקרב נתמכי הסיוע גבוהה במידה ניכרת משכיחותה בקרב הציבור הרחב: אחד מכל חמישה (21%) נתמכי סיוע חולה בסוכרת, לעומת 3% בלבד מהציבור הרחב.
 - נתונים אלו מבטאים את הקשר הישיר בין החיים בעוני לתחלואה והשפעותיה של המצוקה הכלכלית, בהיעדר נגישות לרכישת תרופות באופן קבוע וצריכת מזון מותאם לשמירה על בריאות תקינה.
- אי ביטחון תזונתי מוביל למחלות כרוניות ובעיית הנגישות לשירותי הבריאות מגבירה את התחלואה, מה שגורר גם עלויות כלכליות כבדות יותר, עקב הצורך לטפל במחלות, ימי אשפוז, ניתוחים וכד'. **באופן פרדוקסאלי, המדינה איננה מטפלת בבעיית אי הביטחון התזונתי ומקטינה את ההוצאה הלאומית על בריאות עקב שיקולי תקציב, אולם לאור ההשלכות של תחלואות יתר עקב אי ביטחון תזונתי, העלויות הכלכליות למדינה גבוהות הרבה יותר וזאת מעבר להקלת הסבל והמצוקה של האוכלוסיות המדוברות.**

נתמכי סיוע
ציבור הרחב
מתוך מחקר נתמכי סיוע

האם אתה סובל מבעיות הבריאותיות הבאות: (מסתכם ביותר מ 100% - מאחר וניתנה אפשרות למספר תשובות)

הציבור הרחב מתוך (34%)	נתמכי הסיוע מתוך (63%)	
11%	33%	סכרת
12%	44%	כולסטרול גבוה
12%	57%	לחץ דם
10%	44%	בעיית משקל

*מקרב האוכלוסיה החולה במחלות כרוניות

מתוך מחקר נתמכי סיוע ותפיסות הציבור

מתוך כלל הנשאלים

הציבור הרחב	נתמכי הסיוע	
3%	21%	סכרת
3.3%	28%	כולסטרול גבוה
3.3%	36%	לחץ דם
2.8%	28%	בעיית משקל
18.4%	23%	אחר

*מקרב כלל האוכלוסיה

מתוך מחקר נתמכי סיוע ותפיסות הציבור

- 23% מנתמכי הסיוע שלא עברו הכשרה מקצועית, דיווחו כי לא התאפשר להם ללמוד ולהתמקצע בשל בעיות בריאות.

כרבע (24%) מנתמכי הסיוע מקבלים קצבת נכות מהמוסד לביטוח הלאומי. הכנסה חודשית הנשענת על קצבת נכות מלאה הינה 2,299 ש. במציאות בה האפשרות לעבוד ולהשתכר באופן עצמאי מוגבלת מאד, גובה הקצבה, אשר אמורה לשמש כרשת ביטחון לאיכות חיים סבירה, גוזרת על אוכלוסיית הנכים עוני ודלות (נתונים אתר המוסד לביטוח לאומי, אוקטובר 2013).

לאי ביטחון תזונתי השפעות חמורות ומובהקות על בעיות בריאות ותחלואה בקרב אוכלוסיה הסובלת מהבעיה בהשוואה לתחלואה בקרב יתר האוכלוסייה.

ההשפעה ניכרת בשני מישורים עיקריים:

פיזי: מתבטא בבעיות התפתחות בקרב ילדים, מחלות לב וכלי דם, השמנה, סוכרת ואנמיה.

נפשי: מתבטא בדיכאון, לחץ, חרדה, הפרעות פוסט-טראומטיות, היפר אקטיביות או פאסיביות בקרב ילדים וסיכוי גבוה יותר לאובדנות ולצורך בטיפול נפשי.

אוכלוסיות הנמצאות בסיכון יתר לתחלואה בעקבות אי הביטחון התזונתי

קשישים: תזונה לקויה עשויה להוביל לתת תזונה, פגיעה במערכת החיסונית, הסלמת מחלות קיימות ועלייה בשיעור תמותה.

ילדים: חוסרים תזונתיים יכולים להוביל לבעיות התפתחותיות, קוגניטיביות ונפשיות ולבעיות כגון עודף משקל, אנמיה, עייפות, סכרת ואשפוזים מרובים.

נשים: חסך בתזונה מעלה את הסיכויים לחלות בסרטן השד וסרטן המעי הגס. משקל יתר בקרב נשים מהווה גורם סיכון משמעותי למחלות לב וכלי דם.

השמנה ובעיות משקל

השמנה ועודף משקל היא אחת מההשלכות המרכזיות של אי ביטחון תזונתי. נשים החיות באי ביטחון תזונתי סובלות מהשמנת יתר פי 2.45 בהשוואה לכלל הנשים. הסיכוי של אישה בהריון לסבול מהשמנת יתר גבוה פי 1.9 אם היא סובלת מאי ביטחון תזונתי.

סוכרת

לאי ביטחון תזונתי השפעות חמורות ומובהקות על בעיות בריאות ותחלואה בקרב אוכלוסיה הסובלת מהבעיה בהשוואה לתחלואה בקרב יתר האוכלוסייה.

תמצית נתונים: (מתוך מחקרים שהתקיימו בארה"ב)

לסובלים מאי ביטחון תזונתי לעומת כלל האוכלוסייה, סיכויים גבוהים יותר

- בריאות ירודה - גבוה פי 2.9
- סבירות לאשפוז - גבוה פי 1.3
- סבירות למחלת הסוכרת - גבוה פי 2.1
- השמנת יתר - גבוה פי 2.45
- דיכאון - גבוה פי 1.87 וחרדה פי 2.14
- התאבדות בקרב בני נוער - גבוה פי 5
- צורך בייעוץ פסיכולוגי בקרב ילדים - גבוה פי 2

(מתוך סקירה שהוכנה ע"י מכון דו-עת עבור ארגון לתת, הבוחנת את ההשלכות של אי ביטחון תזונתי על בעיות בריאות ותחלואה)

ישראל | 2013

דיוור

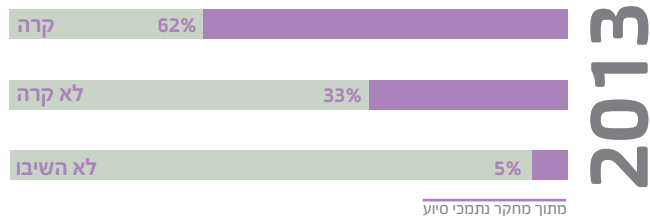
לרוב (73%) נתמכי הסיוע לא תהיה קורת גג או פתרון למגורים, במידה ויאלצו לפנות את דירתם בשל המצוקה הכלכלית. רבע (24%) יאלצו להתגורר ברחוב.

דו"ח העוני האלטרנטיבי

62% מקרב נתמכי הסיוע דיווחו כי במהלך 2013 לא הצליחו לעמוד בתשלומי משכנתא או שכר דירה במשך חודש אחד לפחות. אי יציבות כלכלית ועליית מחירי הדיור בישראל בשנים האחרונות יוצרות מציאות בה אנשים לא מסוגלים לשלם עבור הצורך הבסיסי ביותר - הזכות למגורים, וחיים בצל איום קיומי לאבד את קורת הגג ולהתדרדר למגורים ברחוב.

האם בשנה האחרונה קרה שלא עמדת בתשלומי משכנתא או שכ"ד במשך חודש אחד לפחות?

לרוב (73%) נתמכי הסיוע לא יהיה פתרון למגורים, במידה וייאלצו לפנות את דירתם בשל המצוקה הכלכלית. רבע (24%) ייאלצו להתגורר ברחוב ומחצית (49%) מעידים שאין להם פתרון. המשמעות היא שלרוב נתמכי הסיוע אין רשת תמיכה במקרה בו יסבלו מהרעה נוספת במצבם הכלכלי.

מקום המגורים - הבית, אינו מסתכם רק בקורת גג, אלא משמש לכל אדם מקור ביטחון קיומי ופיזי. מכיוון שההוצאה על דיור קשיחה, זהו בדרך כלל התחום האחרון בו ניתן לצמצם את ההוצאה החודשית. הזכות לדיור ראוי, מבטאת את אחריותה של המדינה לדאוג לכלל אזרחיה לדיור בר השגה, תנאי מחייה וסביבה נאותים, בעיקר לטובת אוכלוסיות מוחלשות, הזקוקות לרשת ביטחון ומגננוני הגנה ותמיכה.

דיור לא בר השגה

68% מנתמכי הסיוע חוששים כי ייאלצו לפנות את דירתם בשל המצוקה הכלכלית וחוסר יכולתם לממן תשלומי שכר דירה או משכנתא. בקרב מחצית מהם (48%) מדובר על חשש קיומי וממשי מפני הסכנה לאבד את ביתם.

באיזו מידה אתה חושש שתאלץ לפנות את הדירה עקב אי יכולת לממן תשלומי שכ"ד או משכנתא?

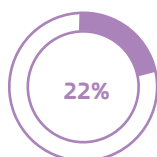

הזכות לדיור

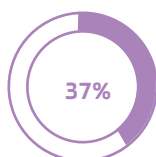
37% מנתמכי הסיוע מתגוררים בשכירות. אחד מכל חמישה (22%) בלבד קיבל זכאות למגורים בדיור ציבורי. מאז חקיקתו של חוק הדיור הציבורי הממשלה מקפידה אותו שנה אחר שנה באמצעות חוק ההסדרים. בעשור האחרון חלה שחיקה חדה בתקציבים המיועדים לסיוע בשכר דירה, צומצמו הקריטריונים לזכאות ומספר הדירות המיועדות לדיור ציבורי. קיצוצים משמעותיים אלו הגדילו את מעגל הממתנים לזכאות לסיוע בדיור וצמצמו את נגישותן של אוכלוסיות מוחלשות ומעוטות הכנסה לזכות בדיור ותנאי מגורים ראויים.

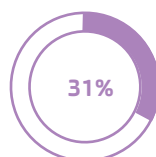
מהו מקום מגוריך?

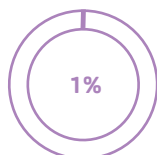
דיור ציבורי

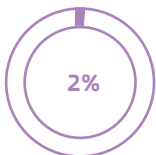
דירה בשכירות

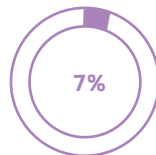
דירה בבעלותי

לא השיבו

אחר

אצל בני משפחה

מתוך מחקר נתמכי סיוע

מה יעלה בגורלך וגורל משפחתך במידה ותיאלץ לפנות את הדירה עקב אי יכולת לממן תשלומי שכ"ד?

23%

נעבור לגור עם קרובי משפחה

24%

נאלץ להתגורר ברחוב

4%

נעבור לאזור מגורים מרוחק (ממקום העבודה ו/או ממוסדות החינוך של הילדים)

49%

אין לי פתרון

מתוך מחקר נתמכי סיוע

15% מהציבור הרחב ציינו כי הגזירות הכלכליות בשנת 2013 ייאלצו אותם לעבור למגורים זולים יותר, כדי להתמודד עם ההרעה באיכות החיים ומצבם הכלכלי.

סך ההוצאה החודשית עבור הוצאות ותשלומים על **דיור** עומדת על

₪ 2,012

והיא מהווה כשליש

 30%

מסך ההוצאות החודשיות שעומדות בממוצע על

₪ 6,710

הכנסה חודשית ממוצעת פנויה למשפחה נתמכת עומדת על 4,216 ₪ נטו. לאחר ניכוי תשלומי הדיור, נותרת המשפחה עם כ 2,200 ₪ בממוצע, לכיסוי יתר ההוצאות השוטפות החודשיות ומתן מענה לצרכים בסיסיים וקיומיים, ביניהן רכישת מוצרי מזון, שירותי בריאות וחינוך.

נדל"ן עני

דיור הינו חלק בלתי נפרד משייכות סוציו-דמוגרפית וקהילתית, המשפיעה על פוטנציאל התפתחותן של אוכלוסיות מוחלשות. ריכוז אוכלוסיות בעלות משאבים מוגבלים באזורים גיאוגרפיים מוגדרים יוצר קהילות ושכונות עוני, המאופיינות בהיעדר תשתיות, סביבה מוזנחת, מחסור באפשרויות לתעסוקה ושירותים היקפיים דלים. אלה מנציחים את העוני וגורמים להדרה חברתית.

- 85% מנתמכי הסיוע מרגישים שהם אינם מוגנים ובטוחים בסביבת מגוריהם.

- 84% מנתמכי הסיוע דיווחו כי בשנה האחרונה נאלצו לוותר על תיקון ליקויים הכרחיים בדירתם (תקלות חשמל, רטיבות) בשל המצוקה הכלכלית.

- כ-88% מנתמכי הסיוע דיווחו כי הם נאלצו לוותר על חימום או קירור בביתם בגלל קשיים כלכליים.

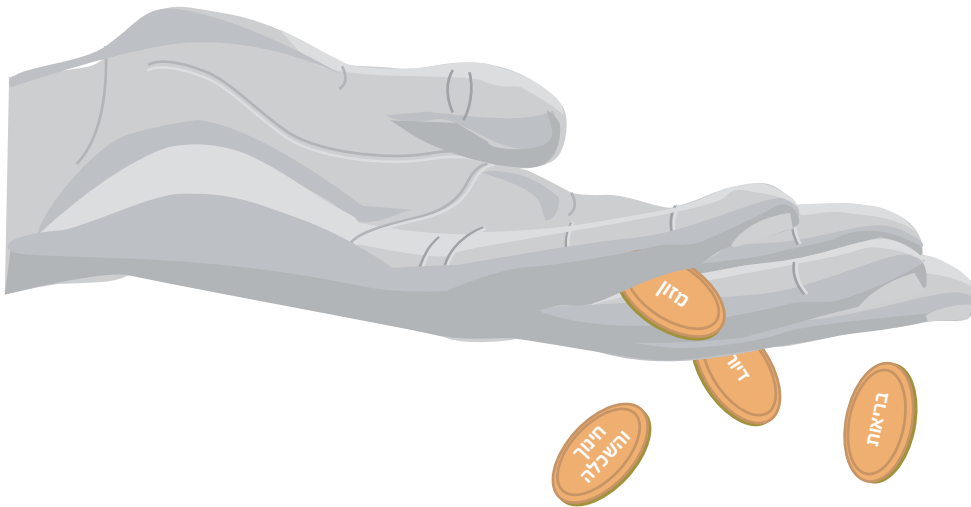
- 68% מהעמותות מעניקות סיוע בריהוט וציוד לבית.

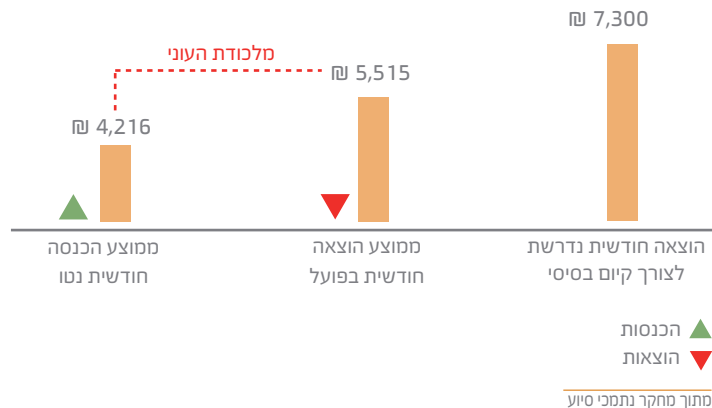
ישראל | 2013

יוקר המחיה ואיכות חיים

45% מהציבור הרחב חוששים להתדרדר
למצוקה עקב הגזירות והמצב הכלכלי,
עליה בשיעור 32% מהשנה שעברה.
95% מקרב הקשישים ציינו כי קצבת
הזקנה אינה מאפשרת להם לחיות בכבוד.

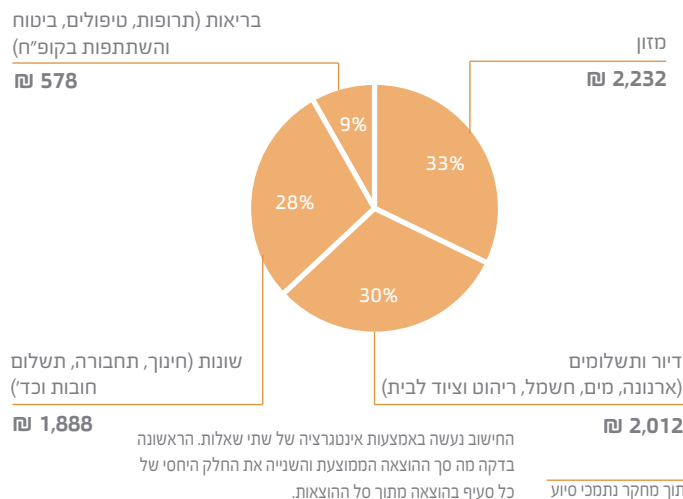
דו"ח העוני האלטרנטיבי

קיים **פער של 3,084 ₪** בין **ההכנסה החודשית** של נתמכי הסיוע לבין **ההוצאה החודשית הנדרשת לקיום בסיסי, ופער של 1,785 ₪** בין **ההוצאה הנדרשת להוצאה החודשית בפועל**.

כיצד בממוצע מתחלקת ההוצאה הכספית החודשית שלך ושל משפחתך על פי תחומים אלו:

יוקר המחיה בישראל ושחיקת השכר המתמשכת, בשילוב היעדר מדיניות צדק חלוקתי בישראל, משקפים את חוסר הנגישות לרכישת מוצרים ושירותים חברתיים הנדרשים לקיום רמת חיים נאותה. בשעה שרוב ההכנסה מוקדשת לתשלומים עבור דיור ורכישת מוצרי מזון, לאוכלוסיות מעוטות היכולת אין מספיק משאבים עבור הצרכים הבסיסיים הנוספים. לצד זאת, המאבק הקיומי אותו הם מנהלים וההתמודדות עם העדר משאבים בכל תחומי החיים, מגבילים מאוד את היכולת שלהם לפתח כלים ליציאה מהעוני.

הזכות להתקיים בכבוד

יוקר המחיה הוא מדד המתייחס לעלות הממוצעת לצריכה של משקי הבית, הנדרשת לשם שמירה על רמת חיים מסוימת. פערים גבוהים בין יוקר המחיה לשכר המינימום מעמיקים את המצוקה הכלכלית בקרב משפחות שלהן הכנסה נמוכה. **פערים אלו מבטאים את המשמעות של "מלכודת העוני"** היוצרות חובות וחסמים כלכליים וחברתיים, המגבילים את היכולת לשפר את המצב, להיחלץ מהעוני ולחיות בכבוד.

הכנסות והוצאות

	2013	2012	2011	2010
ממוצע הכנסה חודשית נטו	₪ 4,216	₪ 3,939	₪ 3,728	₪ 3,633
ממוצע הוצאה חודשית בפועל	₪ 5,515	₪ 5,280	₪ 5,160	₪ 5,104
הוצאה חודשית נדרשת - צורך לקיום בסיסי	₪ 7,300	₪ 6,615	₪ 6,490	₪ 6,490

מתוך מחקר נתמכי סיוע

ממוצע נפשות במשפחה נתמכת הינו 5

הזכות לחיות בכבוד

*קו העוני לאדם עומד על 2,501 ₪, לזוג 4,001 ₪, זוג עם ילד 5,301 ₪, לחודש, למשפחה בת ארבע נפשות 6,401 ₪, ולמשפחה בת חמש נפשות 7,502 ₪

*מקור: ממדי העוני והפערים החברתיים, דו"ח שנתי 2012, המוסד לביטוח לאומי

- הציבור הרחב סבור כי ההכנסה החודשית המינימלית הנדרשת למחיה למשפחה בת 4 נפשות, הינה בסך 11,938 ₪ בממוצע. הערכה זאת גבוהה פי 2.8 מההכנסה החודשית הממוצעת של נתמכי הסיוע העומדת על 4,216 ₪ לחמש נפשות. מגמה זו משקפת את ההשפעה של שחיקת השכר לנוכח יוקר המחיה, העלייה במע"מ והקיצוץ בקצבאות הילדים במחצית השנייה של 2013.
- תפיסת הציבור על גובה ההכנסה המינימלית הנדרשת לקיום, גבוהה משמעותית מההכנסה של אוכלוסיות החיות בעוני. תפיסה זו מעידה על כך ש'קו העוני' אינו מייצג את כלל האנשים החיים במצוקה וכי האוכלוסייה המצויה מעט מעל ל'קו', חיה דה-פקטו בעוני ומצוקה.

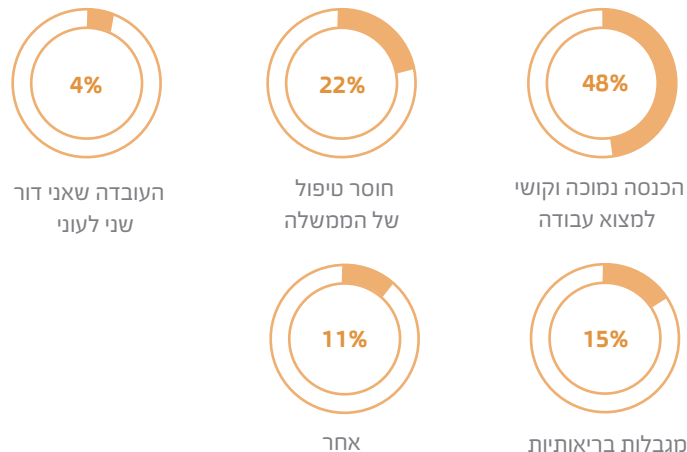
מהי לדעתך ההכנסה המינימלית החודשית הנדרשת למחיה למשפחה בת 4 נפשות?

2013	2012	2011	2010	
14%	23%	21%	27%	7,000-10,000 ₪
34%	34%	33%	43%	10,001 ₪ - 10,000 ₪
52%	43%	47%	30%	מעל 10,000 ₪
11,938 ₪	11,289 ₪	11,394 ₪	10,043 ₪	ההכנסה המינימלית החודשית (בממוצע)

מתוך מחקר תפיסות הציבור הרחב

- 48% מהנתמכים ציינו כי הסיבה העיקרית למצוקתם הכלכלית טמונה בהכנסה נמוכה ובקושי למצוא עבודה. אחד מכל חמישה (22%) סבור כי הגורם העיקרי למצוקה נעוץ בחוסר טיפול ממשלתי בבעיה.

מהי לדעתך הסיבה העיקרית למצוקה הכלכלית שלך?

מתוך מחקר נתמכי סיוע

למעלה ממחצית מהעמותות (57%) דיווחו כי מצבם של נתמכי הסיוע החמיר ב 2013. ההחמרה באה לידי ביטוי בדרישה גבוהה יותר למזון (57%), התדרדרות במצבם הנפשי (15%), הרעה במצבם של הילדים (16%) והחמרה במצבם הרפואי (11%).

גזירות כלכליות - ההשפעה על מציאות חייהם של נתמכי הסיוע בהשוואה לציבור הרחב

הגזירות הכלכליות והעלייה המתמשכת ביוקר המחיה ובמוצרי הצריכה הבסיסיים, כגון: לחם, חלב וכלל מוצרי המזון, חשמל, מים ודלק, פוגעים בצורה אקוטית ביכולתן של אוכלוסיות מוחלשות לחיות בכבוד ותורמים להרחבת הפערים בחברה הישראלית.

האם בשנה האחרונה מצבך הכלכלי:

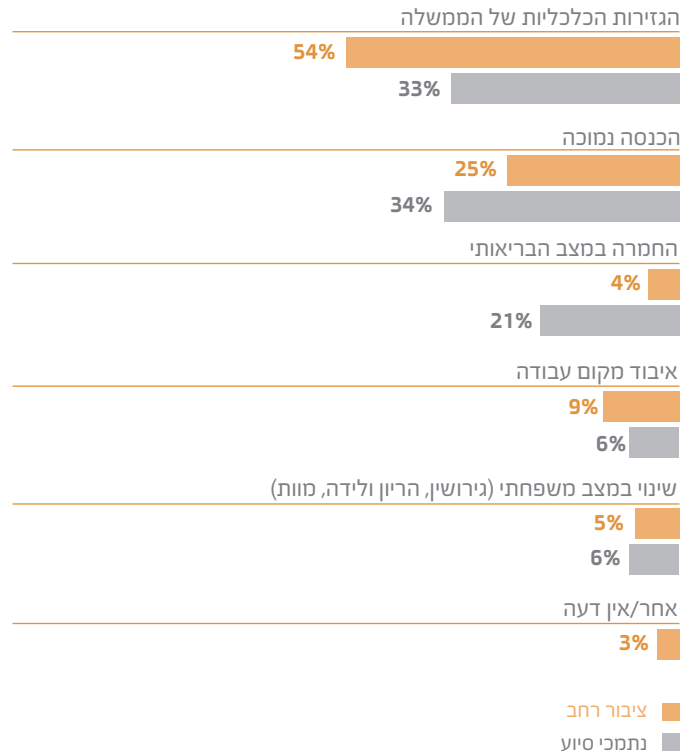
בקרב נתמכי הסיוע:			בקרב הציבור הרחב:			
2013	2012	2011	2013	2012	2011	
5%	5%	5%	9%	14%	8%	השתפר
50%	54%	47%	34%	30%	29%	הורע
45%	4%	48%	57%	56%	63%	לא חל שינוי

מתוך מחקרתפיות הציבור הרחב

- מחצית (50%) מנתמכי הסיוע העידו כי מצבם הכלכלי הורע במהלך 2013. 45% דיווחו כי לא חל שינוי במצבם ועודם במצוקה כלכלית.
- שליש (34%) מהציבור הרחב דיווחו כי חלה הרעה במצבם הכלכלי בשנה האחרונה. 54% מהם מעידים כי הסיבה העיקרית להרעה במצבם נעוצה בגזירות הכלכליות של הממשלה החדשה. 25% ציינו את הכנסתם הנמוכה כגורם להרעה במצבם הכלכלי.
- 33% מנתמכי הסיוע ציינו כי הסיבה העיקרית להרעה במצבם הכלכלי, הינה השפעת הגזירות הכלכליות על הכנסתם.

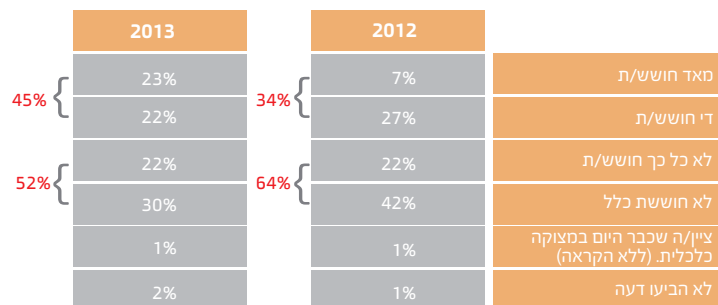
34% דיווחו על הרעה במצבם הכלכלי בשל הכנסה נמוכה ממקום העבודה ו 21% מציינים כי מצבם הכלכלי הורע עקב החמרה במצבם הבריאותי.

מהי הסיבה העיקרית להחמרה במצבך הכלכלי במהלך 2013?

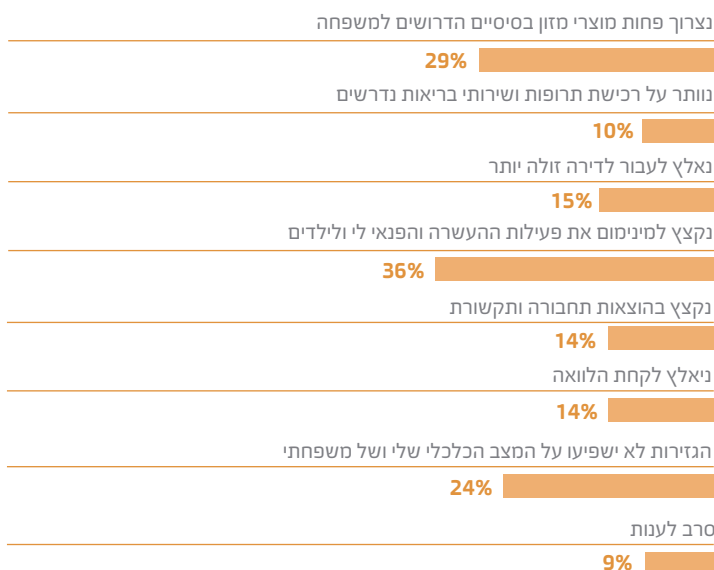
מתוך מחקר נתמכי סיוע ותפיות הציבור

באיזה מידה את/ה חושש/ת שאת/ה ומשפחתך עלולים להתדרדר למצוקה כלכלית בשנה הקרובה?

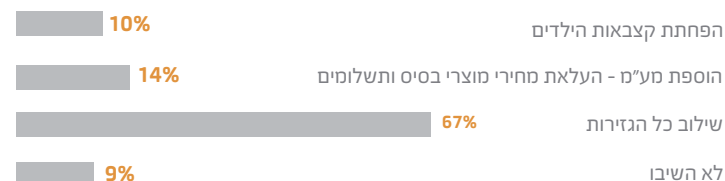
מתוך מחקר תפיסות הציבור

באיזה אופן ישפיעו להערכתך הגזירות הכלכליות החדשות (העלאת המע"מ, הפחתת קצבאות ילדים) על איכות חייכם? (מסתכם ביותר מ- 100% מאחר וניתנה אפשרות למס' תשובות)

כובד משקלן של הגזירות הכלכליות על נתמכי הסיוע מדרדר אותם לתהום עמוקה את המשפחות הנתמכות לתהום עמוקה של מצוקה כלכלית ומקטין את האפשרות לחלצם מהעוני.

אילו מהגזירות הכלכליות יחמירו במיוחד את מצבך?

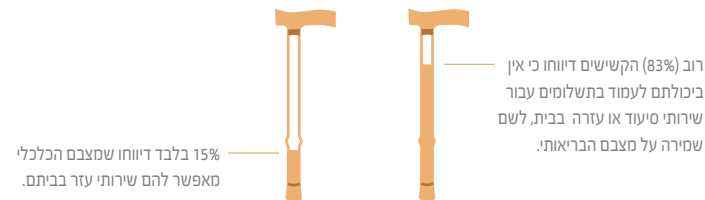
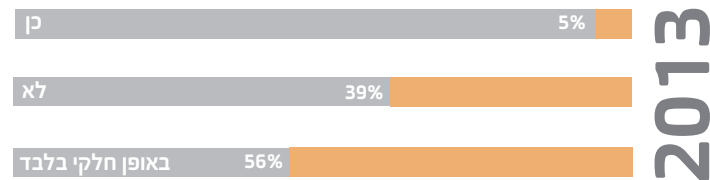
מתוך מחקר נתמכי סיוע

רוב (79%) הציבור הרחב דיווח כי בשנה האחרונה יותר ויותר אנשים בסביבתו הקרובה אינם מצליחים לשמור על רמת החיים שהיו רגילים אליה בעבר ומתקשים לשמור על תקציב מאוזן. 72% מהציבור הרחב ציינו כי בשנה האחרונה אנשים בסביבתם הקרובה חוסכים הרבה פחות מכפי שנהגו בעבר.

45% מהציבור הרחב חוששים מהתדרדרות למצוקה כלכלית בשנה הקרובה. עליה חדה בשיעור 32% בהשוואה ל 2012, אז כשליש מהציבור (34%) חשש מהתדרדרות כלכלית. בנוסף, ב 2012 7% מהציבור הרחב חששו מאד מפני התדרדרות למצוקה כלכלית, זאת לעומת 23% ב 2013. חששות אלה משקפים את ההשפעות של הגזירות הכלכליות ויוקר המחיה על כלל החברה הישראלית וכן את הסכנה הממשית של הכרסום במעמד הביניים וכניסת משפחות חדשות לעוני.

29% מהציבור הרחב ייאלצו לקנות פחות מוצרי מזון בסיסיים השנה בהשפעת הגזירות הכלכליות ויוקר המחיה. 36% ייאלצו לוותר על פעילויות העשרה ופנאי להם ולילדיהם. 14% מהציבור הרחב לקחו הלוואה מהבנק כדי להתמודד עם המצוקה הכלכלית.

האם קצבת הזקנה מאפשרת לך לחיות בכבוד ולמלא את צרכיך הבסיסיים?

מתוך מחקר נתמכי הסיוע

כמחצית מהקשישים (48%) דיווחו כי הם נאלצים לוותר על שמירת בריאותם התקינה, בשל חוסר יכולת לשלם עבור תרופות ושירותי בריאות נדרשים. כרבע 23% ציינו כי המצוקה הכלכלית אינה מאפשרת להם לרכוש מוצרי מזון בסיסיים.

על מה נאלצת לוותר בשל המצוקה הכלכלית בה אתה נמצא?

שמירה על מצבי הבריאותי, בשל חוסר היכולת לשלם עבור תרופות ושירותים רפואיים נדרשים

48%

ארוחות מזינות, בשל חוסר היכולת לקנות מוצרי מזון בסיסיים

23%

חי בבדידות, בשל חוסר היכולת לשלם לפעילויות חברתיות לבני גילי

11%

מקום מגורים הולם, איני יכול לממן הוצאות לבית אבות או עוזרת במשרה מלאה בביתי

11%

מתוך מחקר נתמכי הסיוע

64% מנתמכי הסיוע נאלצים לבחור בין רכישת מוצרי מזון לבין תשלומים על צרכים בסיסיים אחרים. 22% מתוכם נאלצים לבצע וויתורים באופן קבוע. 42% מתמודדים עם בחירות קשות וויתורים לעיתים קרובות.

הזכות למגורים בתנאים בסיסיים לא יכולה להתממש במציאות של מלחמת הישרדות כלכלית.

נתמכי הסיוע נאלצים לחיות בתנאים מחפירים, תחת מסגרת לחוצה של וויתורים ואילוצים והם אינם מסוגלים פעמים רבות לתקן ליקויים אקוטיים בדירתם, או לחמם את ביתם בתקופת החורף. 54% דיווחו על ניתוק חשמל או מים בשל מצוקה כלכלית.

לא	כן	
12.5%	87.5%	האם בשנה האחרונה ויתרת על תיקון ליקויים בדירתך (תקלות חשמל, רטיבות, גג דולף וכדומה) בשל המצוקה הכלכלית?
16%	84%	האם בשנה האחרונה נאלצת לוותר על חימום או קירור בביתך, בגלל קשיים כלכליים?

מתוך מחקר נתמכי הסיוע

התמודדות עם יוקר המחיה בשלהי החיים

5% בלבד מקרב הקשישים נתמכי הסיוע ציינו כי קצבת הזקנה מאפשרת להם לחיות בכבוד. עבור רובם לא קיימת האפשרות לשמור על איכות חיים בסיסית בשלהי חייהם.

”כל אדם זכאי לרמת חיים
נאותה, לבריאותם ולרווחתם
שלו ושל בני ביתו. לרבות מזון,
לבוש, שיכון, טיפול רפואי,
שירותים סוציאליים כדרוש,
לזכות לביטחון במקרה של
אבטלה, מחלה, אי כושר
לעבודה, התאלמנות, זקנה או
מחסור אחר בנסיבות שאינן
תלויות בו”

ההכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם 10.12.1948 - נחתם ע"י ממשלת ישראל

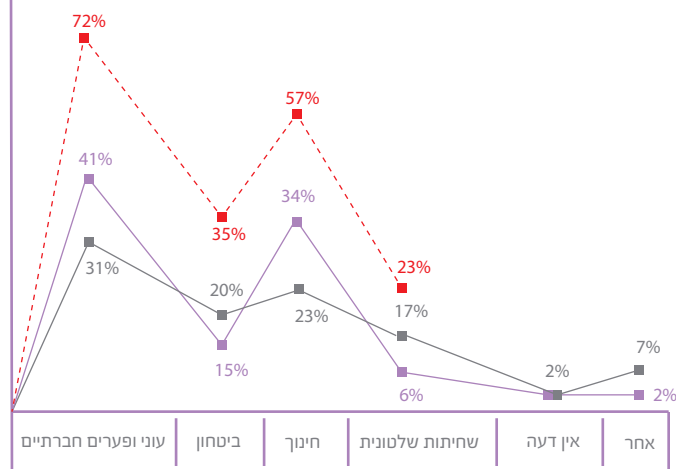
ישראל | 2013 האחריות לטיפול בעוני ובפערים החברתיים

41% מהציבור סבורים כי הבעיה הדחופה ביותר לטיפול ע"י ממשלת ישראל היא עוני והפערים החברתיים ו-72% מציבים בעיה זו במקום הראשון או השני.

45% מנתמכי הסיוע סבורים כי הסיבה העיקרית למצוקה הכלכלית בה הם חיים נובעת מבעיית התעסוקה (הכנסה נמוכה וקושי למצוא עבודה) וחמישית (22%) רואים בחוסר הטיפול הממשלתי את הסיבה למצבם.

דו"ח העוני האלטרנטיבי

מבין הבעיות הבאות איתן מתמודדת מדינת ישראל, מהי לדעתך הבעיה שהכי דחוף לטפל בה?

■ נושא ראשון
■ נושא נוסף
■ סה"כ שני הנושאים
מתוך מחקר תפיסות הציבור

השוואה לאורך זמן:

2013	2012	2011	2010	
72%	69%	72%	43%	בעיית העוני והפוערים החברתיים
57%	61%	54%	56%	בעיית החינוך
23%	18%	32%	35%	בעיית השחיתות השלטונית
35%	44%	28%	47%	בעיית הביטחון
2%	2%	8%	5%	אחר

מתוך מחקר תפיסות הציבור

ישראל היא המדינה שבה שיעורי העוני, אי השוויון והפוערים החברתיים הם מהגבוהים בין מדינות ה-OECD. לצד הדאגה לשיעורי הצמיחה וליציבות במשק, על המדינה לשמור על זכותם הבסיסית של אזרחיה לחיות בכבוד. אנו בארגון לתת, סבורים כי על הממשלה להציב את הטיפול בבעיית העוני והפוערים החברתיים בראש סדר העדיפויות הלאומי, לגבש תכנית ממשלתית רב שנתית עם יעדים מדידים ולתקצב את הנושא בהתאם. באמצעות יישום מדיניות מתאימה והקצאת המשאבים הנדרשים, יהיה ניתן לצמצם את שיעורי העוני בישראל במחצית תוך עשור, ולפגוש את ממוצע העוני ב-OECD.

סדר עדיפויות לאומי

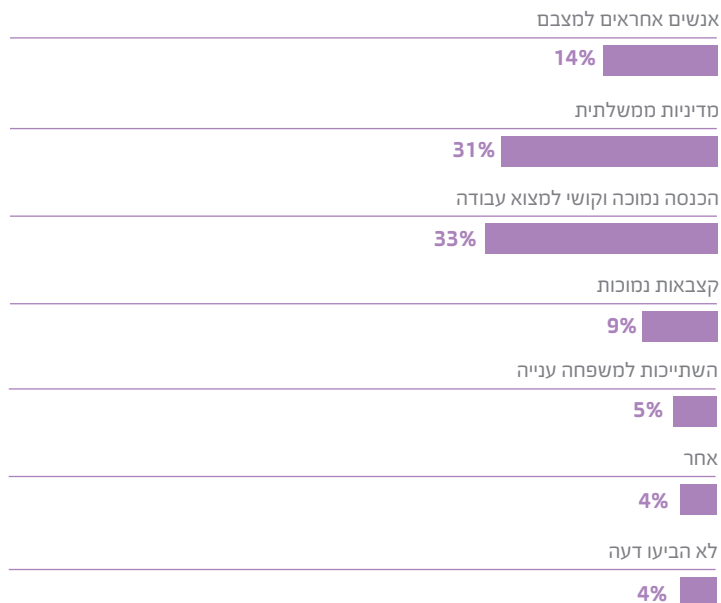
בשלוש השנים האחרונות חל שינוי בתפיסת הציבור הרחב בנוגע לסדר העדיפויות הלאומי בהקשר של הבעיות הדחופות ביותר לטיפול על ידי הממשלה. בשנים אלה התמצבה בעיית העוני והפוערים החברתיים כבעיה הדחופה ביותר לטיפול, בפער הולך וגדל מנושאי החינוך והביטחון.

41% מהציבור הרחב סבורים כי הבעיה הדחופה ביותר לטיפול ע"י ממשלת ישראל היא בעיית העוני והפוערים החברתיים ו-72% מציבים בעיה זו במקום הראשון או השני.

ירידה בשיעור 20% בקרב אלו הסבורים כי בעיית הביטחון היא הדחופה ביותר לטיפול, 44% ב 2012 לעומת 35% ב 2013, הנושא נתפס רק כשלישי בחשיבותו לטיפול ע"י הממשלה, אחרי החינוך (57%) במקום השני. נתונים אלו משקפים תפיסה ברורה של הציבור הרחב בישראל, לפיה יש לטפל בבעיית הביטחון הסוציאלי המאיים על חוסנה של החברה הישראלית פנימה אף יותר מהאיום הביטחוני מבחוץ.

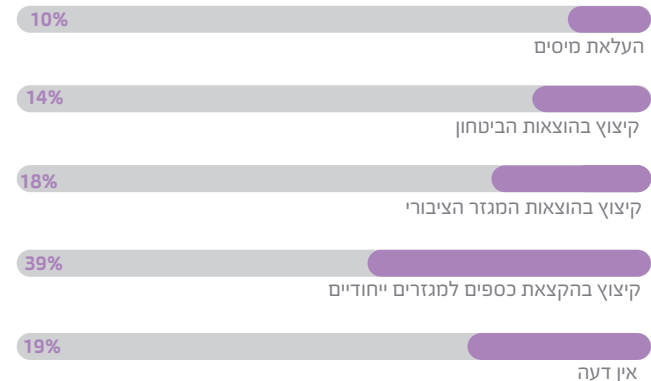
- 45% מנתמכי הסיוע סבורים כי הסיבה העיקרית למצוקה הכלכלית בה הם חיים נובעת מבעיית התעסוקה (הכנסה נמוכה וקושי למצוא עבודה) וחמישית (22%) רואים בחוסר הטיפול הממשלתי את הסיבה למצבם.
- 15% מקרב נתמכי הסיוע דיווחו כי הגורם העיקרי למצוקתם הכלכלית הוא מצבם הבריאותי.
- 14% מהציבור הרחב סבורים כי האדם העני אחראי למצבו. 4% בלבד מקרב נתמכי הסיוע תולים את הסיבה העיקרית למצוקתם הכלכלית בהיותם דור שני למשפחה ענייה.

מה לדעתך הסיבה העיקרית לעוני בישראל?

מתוך מחקר תפיסות הציבור

מהיכן לדעתך בעיקר יש לקחת את המשאבים הדרושים לצמצום העוני והפערים החברתיים בישראל?

מתוך מחקר נתמכי סיוע

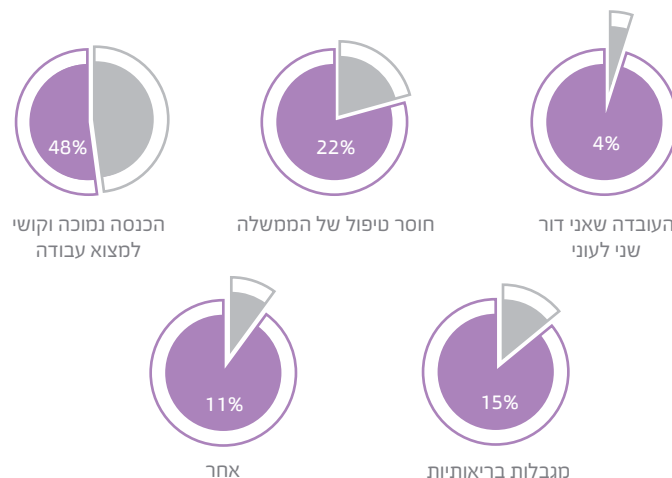
39% מהציבור סבור כי על הממשלה לקצץ בהקצאת כספים למגזרים ייחודיים ולהקצותם לטובת צמצום העוני והפערים החברתיים. 18% תומכים בקיצוץ הוצאות במגזר הציבורי ו-14% ציינו כי הם בעד קיצוץ מתקציב הביטחון לטובת פתרון הבעיה. 10% בלבד מקרב הציבור הרחב סבור כי יש להעלות מיסים לטובת הטיפול בצמצום העוני.

עוני אינו גזירה משמיים

התפיסה כי עוני הוא תולדה של מדיניות ממשלתית ולא גזירת גורל, משותפת לציבור הרחב ולאנשים החיים בעוני. 73% מהציבור הרחב ו-70% מנתמכי הסיוע סבורים כי המדיניות הממשלתית והשלכותיה (קצבאות נמוכות ותנאי תעסוקה ירודים) הן הסיבות העיקריות לבעיית העוני.

מהי לדעתך הסיבה העיקרית למצוקה הכלכלית שלך?

מתוך מחקר נתמכי סיוע

רוב (72%) הציבור הרחב סבור כי מדיניות הממשלה היא הגורם האחראי להיחלצות מעוני. ירידה ניכרת בשיעור מ-35% ב-2012 ל-13% השנה, בקרב הסבורים כי האדם העני הוא האחראי על יכולתו להיחלץ מהעוני.

הגורם האחראי להיחלצות מהעוני

האדם העני	2013	2012	2011
עמותות סיוע	13%	20%	22%
מדיניות הממשלה	7%	4%	6%
אחר	72%	69%	63%
לא הביעו דעה	3%	3%	6%
	5%	4%	3%

מתוך מחקר תפיסות הציבור

לתשומת לב ממשלת ישראל:

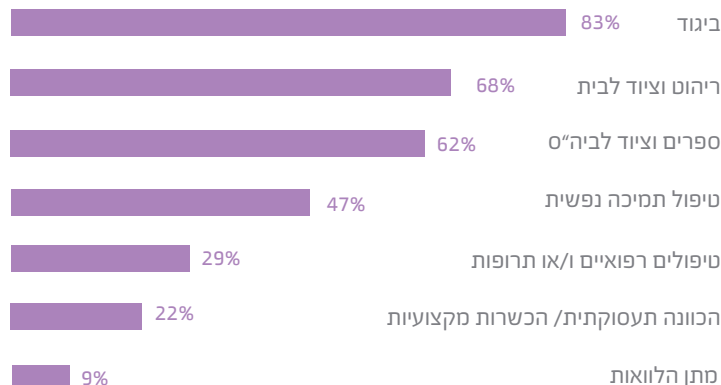
- הציבור הרחב מעניק באופן מתמשך ציון נכשל לממשלה על טיפולה בעוני. ניכרת מגמת ירידה בהערכת הציבור את פעילותם של ראש הממשלה, שר הרווחה ושר האוצר בנושא.
- ראש הממשלה המכהן בשנים האחרונות, זוכה לציון נכשל: 2.22 מתוך 5, כש-63% סבורים כי אינו פועל כלל לטובת צמצום העוני והפערים החברתיים בישראל. מגמה מתמשכת של הערכה נמוכה מאד מצד הציבור הרחב על פעילות ראש הממשלה בתחום זה.
- שר הרווחה החדש מקבל ציון נמוך וזוכה לציון 2.59. עם זאת, חל שיפור קל בהערכת שר הרווחה בהשוואה לקודמו בתפקיד: 56% ציינו כי הוא פועל לטיפול בבעיה, לעומת 51% ב-2012.

עבור כל אחד אנא ציין באיזו מידה הוא פועל לטיפול בבעיית העוני, בסולם הנע בין 1 לבין 5 (1 פירושו שבעל התפקיד כלל אינו פועל ו-5 פירושו שהוא פועל במידה רבה מאד לטיפול בבעיית העוני בישראל).

ראש הממשלה בנימין נתניהו	שר הרווחה מאיר כהן	שר האוצר יאיר לפיד	
15%	21%	16%	ציון 4-5 : פועל במידה רבה מאוד או רבה
22%	35%	20%	ציון 3 : במידה בינונית
63%	44%	64%	ציון 2-1 : כמעט או כלל אינו פועל
2.22	2.59	2.11	הציון הממוצע בין 1-5 בקרב בעלי הדעה

מתוך מחקר תפיסות הציבור

מהם השירותים הנוספים שהעמותה מספקת?

מתוך מחקר מנהלי עמותות הסיוע

59% מקרב נתמכי הסיוע מופנים ע"י עובדים סוציאליים מהמחלקה

לשירותים חברתיים, לקבלת סיוע במזון מעמותה. 37% הגיעו לעמותה באופן ישיר וביקשו סיוע במזון. לנציגי המחלקות באגפים לשירותים חברתיים אין כיום את מכלול המשאבים להענקת תמיכה וסיוע יעיל ומכבד לאוכלוסיות הסובלות מאי ביטחון תזונתי. הפניה לעמותה מתבצעת לרוב באמצעות טופס רשמי מטעם העירייה, המבקש ולעיתים אף דורש מעמדות להעניק סיוע במזון למשפחות ויחידים המטופלים ברווחה, זאת ללא העברת משאבים או תקציב כלשהו למימון סלי המזון.

בנוסף, עובדים סוציאליים קורסים תחת העומס במסגרת תקנים מאד מצומצמת, שאינה מאפשרת לרוב בדיקה יסודית והבנת הצרכים של האדם הפונה בבקשת סיוע לעומק. לאחר ההפניה לעמותה, לא נפתח תיק ברווחה ולא מתקיים כל מעקב, וכך בידי אגף הרווחה המקומי לא מצויה כל אינדקסיה לגבי מצבו של הנזקק וודאי לא לגבי היקף הבעיה וחומרתה. בשל האקום שנוצר, העמותות בשטח מתמודדות יום אחר יום עם אוכלוסיות במצוקה המבקשות מענה וסיוע לצרכים בסיסיים.

- 64% מהציבור הרחב סבורים כי שר האוצר החדש נכשל עד כה והוא זוכה לציון הנמוך מכולם: 2.11.

הממצאים משקפים אכזבה וחוסר שביעות רצון ניכר של הציבור מהגורמים הממשלתיים להם ניתן מנדט לטיפול בנושא.

המדגם נערך בחודש ספטמבר 2013, כחצי שנה לאחר הבחירות לכנסת ה-19 ולכניסתם של שר אוצר ושר רווחה חדשים למערכת הפוליטית. לאור העובדה שהמדיניות הממשלתית בתחום הרווחה לא השתנתה בשנים האחרונות, ניתן לראות בכך המשך מגמה, לצד אכזבה מהשלטון הנוכחי כתוצאה מהצפיות שהיו ממנו.

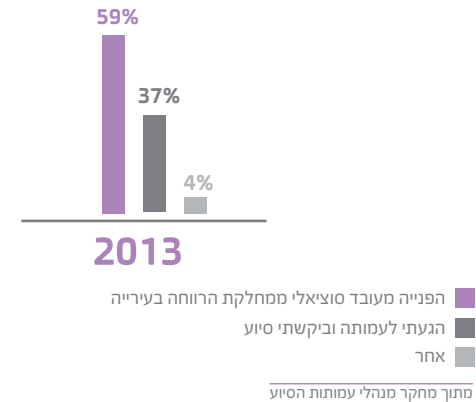

אחריות הממשלה והמציאות בשטח

במציאות בה 'רשת ביטחון סוציאלית' הופכת למושג אקדמי, בהיעדר תוכנית ממשלתית לצמצום העוני ולאור הצרכים האקוטיים בשטח, עמותות הסיוע וארגוני החברה האזרחית, לוקחים את האחריות ומעניקים הלכה למעשה, שירותי רווחה נרחבים. רוב העמותות השותפות (78%) מספקות לאוכלוסיות המוחלשות מוצרים ושירותים נוספים, בעיקר ביגוד (83%), ציוד לבית הספר (62%) וציוד לבית (68%).

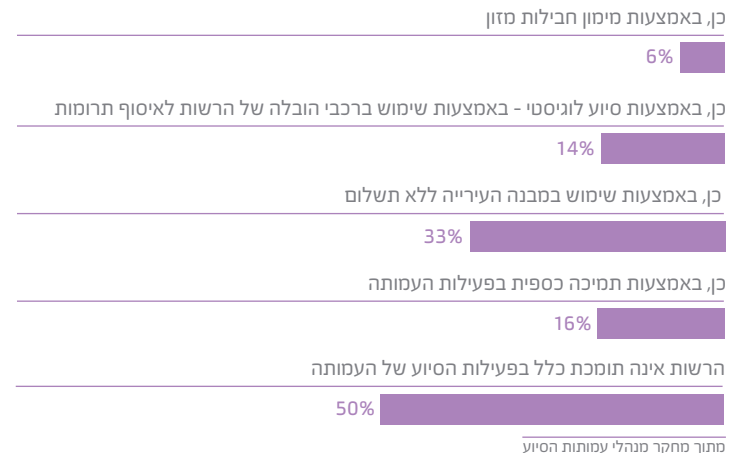
- 47% מהעמותות מעניקות שירותי תמיכה נפשית. 29% מהעמותות מעניקות שירותי בריאות ותרופות.
- 22% מעניקים שירותי הכוונה והכשרה מקצועית לתעסוקה.

באיזו דרך הגעת לעמותה לקבלת סיוע במזון?

על אף שיטת ההפניה התכופה והשוטפת של מטופלים לעמותות המזון, 50% מהעמותות ציינו כי המחלקה לשירותים חברתיים ברשות אינה תומכת כלל בפעילות הסיוע של העמותה. 6% בלבד ציינו כי הרשות מסייעת באמצעות מימון חבילות מזון. 33% מהעמותות מקבלות תמיכה מהרשות באמצעות שינוע והובלה ו- 16% מקבלות תמיכה כספית.

האם מחלקת הרווחה של הרשות המקומית מעניקה תמיכה לעמותה בגין הטיפול בהפניות?

41% מהעמותות סבורות כי משרד הרווחה והשירותים החברתיים הוא הגורם האחראי המרכזי להגשת תמיכה ועזרה. אחת מכל חמש עמותות (21%) מצפות לקבל עזרה מראש העיר ו- 17% מצפות לקבל את עיקר התמיכה ממשרד האוצר.

מיהו הגורם המרכזי שאתה כמנהל עמותה מצפה לתמיכה ועזרה ממשרדו?

45% מהעמותות ציינו כי יהיו מוכנות לסגור את פעילות העמותה בסיוע במזון, במידה והמדינה תיקח אחריות בנושא. 25% מקרב מנהלי העמותות שהעידו כי לא יסגרו את העמותה במידה והממשלה תיקח אחריות, ציינו כי אינם מאמינים שהממשלה אכן תעמוד באחריותה לעשות זאת. כשליש (32%) ציינו כי פתרון ממשלתי לא ייתן מענה לכלל הבעיה ותמיד יישארו נזקקים לסיוע במזון ו- 32% ציינו כי לא יסגרו את העמותה מכיוון שפעילותה הינה לשם קיום מצווה וחסד.

האם תהיה מוכן לסגור את פעילות העמותה בסיוע במזון במידה והממשלה תיקח אחריות על תחום זה?

2013	2012	2011	
45%	38%	52%	אסגור במידה והממשלה תיקח אחריות
43%	62%	48%	לא אסגור במידה והממשלה תיקח אחריות
12%			לא השיבו

////////////////////

העמותות השותפות של ארגון לתת

בשנת 2013 פעל ארגון לתת בשיתוף פעולה עם 165 עמותות, ארגוני סיוע ומחלקות לשירותים חברתיים ב- 95 יישובים, בכל המגזרים בחברה הישראלית כארגון גג, השותפות של לתת עם עמותות המזון, מניבה סיוע ליותר מ-60,000 משפחות החיות בעוני ונתמכות בארגוני המגזר השלישי. העמותות המקומיות המקיימות שיתוף פעולה עם ארגון לתת, פועלות להקל על המצוקה ולצמצם את העוני בהענקת סיוע שיווינוי ועיל, תוך שמירה על ערכי הקוד האתי ובראשם על ערך כבוד האדם.

עיר	עמותה / ארגון שותף/ה	טלפון	כתובת
אופקים	בית חב"ד (בית התבשיל)	08-9926034	המלאכה 48
אזור	לאזור מכל הלב' - המחלקה לשירותים חברתיים'	03-5560088	יצחק שדה 18
אילת	יד רוזה- קרן אילת לפיתוח חינוך ותרבות'	08-6367137/8	מרכז רסקו
אריאל	חסד לחיים	03-9367111	נחשונים 100
ארצי	אותות	02-6710095	יד חרוצים 13 ירושלים
ארצי	נכי ישראל	03-9415540	סחרוב 17 את חדש ראשל"צ
ארצי	יד ביד, אוזן קשבת ועזרה לזולת	03-6203141	הנביאים 36
אשדוד	אהבת חסד	08-8665880	עקיבא בן מהללאל 15
אשדוד	חסדי איילה	077-4450308	החיד"א 16
אשדוד	עמותת חמד	077-7001356	הציוניות 3
אשקלון	מתן בסתר	08-6845935	האגוז 5, נווה רז
באקה אל גרביה	אלופא ואל אמל (שמחה ותקווה)	04-6281686	אלגזאלי
באר שבע	בית מוריה	08-6288812	מנדל מוכר ספרים 1
באר שבע	קרן עזרה לעולים נזקקים	08-6276252	ההסתדרות 2
באר שבע	אלג'מאהיר	08-6288831	סוקולוב 17/3
באר שבע	באר שובע	08-6412544	בני אור 68

עיר	עמותה / ארגון שותף/ה	טלפון	כתובת
בית שאן	עולם חסד יבנה - אש"ל אברהם	04-6581726	החבצלת 4 - שכ' נוף הגלבו
בית שמש	למתנדב	02-9919936	המשלט 8 (ליד ב"ס שיבר הישן)
בית שמש	אהבת חסד	077-7930801	האדמור מבעל"ז 11 רמת בית שמש
בני ברק	אהבת חסד	03-6164978	שלמה המלך 31
בני ברק	חסדי נעמי	03-6777777	בר יוחאי 10
בת ים	ברכת הכהן	03-5064248	חלמית 7
בת ים	אוהבים	03-6591220	אלפר 27
גז'לס	הקרן לקידום בני העדה הדרוזית ע"ש אמין טריף	04-9563623	א.תעשייה, גז'לס
גבעתיים	המחלקה לשירותים חברתיים	03-5722211	שנקין 6
גדרה	המחלקה לשירותים חברתיים	08-8593570	פינס 1
דימונה	מלב אל לב	052-2394007	הרכס 7
דימונה	מאיר פנים	02-5011400	שדרות לכיש 33
דליית אל כרמל	נד"א - נכי דליית אל כרמל	04-8395659	רח' 30056 שכ' אלנוזהה
הוד השרון	רעים	09-7411447	השקמים 37
הרצלייה	מתנדבי הרצלייה	09-9542734	הנדיב 49
זיכרון יעקב	איש לרעהו יעזורו	052-3740881	הגרנות 29
חדרה	חכמה ודעת לב חם	04-6222132	רוטשילד 38
חדרה	מרכז החסד-חדרה	04-6342619	הגיבורים 51
חולון	עורו משנתכם 2000	03-5040720	בצלאל 3
חולון	תנו יד לחבר	03-6517520	ארבע ארצות 24
חולון	עזר מציון בת ים	03-6595070	חביבה רייך 3 - בת ים

עיר	עמותה / ארגון שותף/ה	טלפון	כתובת
חיפה	עמותת בית החסד ע"ש כמיל שחאדה	04-8666235	פל ים 10
חיפה	מאיר פנים	04-8637111	יל"ג 6
חיפה	נותנים באהבה -גמ"ח נווה שאנן	04-8321585	הגליל 58 א' - נווה שאנן
חיפה	לב ח"ש	04-8672999	יל"ג 7
חצור הגלילית	עת רחמים	04-6930687	מעלה הזיתים 10
חשמונאים	יושבת ציון	08-9768565	דיבורות משה 1
טבריה	שכן טוב	054-6432299	הכלנית 1
טירה	עמותה למען נזקקים- טירה	09-7937028	באב אלחאן
טירת הכרמל	צדקת אבות	04-8574770	שי עגנון 10
יבנה	בית חב"ד	08-9421665	הזמיר 1 א'
יבנה	בני ברית	08-9739944	האורן 57
יהוד	בית חב"ד-בית חם	03-5361479	צבי ישי 10
יוקנעם	המחלקה לשירותים חברתיים	04-9596009	הצאלים 1, בניין המועצה
ירוחם	המחלקה לשירותים חברתיים	08-6580697	בניין המועצה
ירושלים	יד אליעזר	02-5912222	פולנסקי 14
ירושלים	יד עזרא ושולמית	02-5323211	שמעון רוקח 28
ירושלים	עזרת אבות	02-5829984	חבשוש 2 שכ' נחלת צבי - שערי פינה
ירושלים	עמותת החסד לב רמות	02-5861456	שכטמן פינת לואי לפסקי - רמות א
ירושלים	תכלית האדם	02-6516325	מרכז ספיר 6
כפר חב"ד	בית חינוך לתשב"ר- אור שמחה	03-9606137-8	כפר חב"ד
כפר מנדא	המחלקה לשירותים חברתיים	04-9863003	כפר מנדא

עיר	עמותה / ארגון שותף/ה	טלפון	כתובת
כפר נחף	לרווחת נחף וקדמתה	04-9081639	כפר נחף
כפר סבא	הזן את הכול	09-7652418	הרצל 56
כפר סבא	מלא הטנא	09-7463079	גלר 21
כרמיאל	ויצ"ו	04-9982783	השריג 20, שכונת הגליל
כרמיאל	צלחת חמה - לשובע	04-9582355	החרושת 11
כרמיאל	יד עזרה ושולמית	04-9586647	המלאכה 16
לוד	מפעל החסד יד ביד	08-9213636	חשמונאים 22
מבשרת ציון	יד ביד- לקידום מבשרת ציון	02-5335526	הברוש 70
מגדל העמק	בית התבשיל - טוב וחסד	04-6443533	שלום עליכם 2
מזכרת בתיה	המחלקה לשירותים חברתיים	08-9340032	שדרות אליהו 8
מעלה אדומים	בית חב"ד	02-5354960	הנחלים 770, פארק מעלה אדומים
מצפה רמון	המחלקה לשירותים חברתיים	08-6596257	שדרות בן גוריון 1
מרום הגליל	המחלקה לשירותים חברתיים	04-6987827	מועצה אזורית מרום גליל - מושב מירון
נהרייה	בית נריה	04-9513389	הגעתון 2
נוקדים	בית עציון	02-9963865	'שדה בר' - נוקדים
נס ציונה	בית חב"ד	08-9400935	ביאליק 2
נצרת	העמותה לקידום שירותים חברתיים - "אלבאסמה"	04-6456422	נמסאוו 54
נצרת עילית	חסדי מנחם	077-9350550	המלאכה 17, ככר מד"א
נתיבות	ברית שלום וחסד	08-9948081	ירושלים 241
נתניה	נתינה שחאדה	09-8624442	הס 6
נתניה	קופת הצדקה המרכזית	09-8878377	מוהליבר 23

עיר	עמותה / ארגון שותף/ה	טלפון	כתובת
עכו	גרעין אומץ עכו	04-9550127	מחסן - בן עמי (ליד מד"א)
עמנואל	חסדי שמואל הנביא	09-9500499	י.ל פרץ 44, הרצלייה
עפולה	סלע - סיוע למען הקהילה	04-6593789	קוממיות 44 א' גבעת המורה
עפולה	יד לקהילה	052-2798209	המגל 9
ערד	הקרן לפיתוח ערד-יד לערד	08-9102430	הפלדה 34
פרדס חנה	אור פרדס	04-6373733	הדקלים 84
פתח תקווה	טל חייםאבות	03-9333494	ברנדה 45
פתח תקווה	מיל"ה	03-9092002	אריה בן אליעזר 21
פתח תקווה	חסדי יעקב עזרה לזולת	03-9315268	רמז 35
צפת	קרן חסדי לב	077-3377930	ארלזורוב 72
קצרין -רמת הגולן	מתן -סיוע בצדקה ברמת הגולן	04-918426	מושב יונתן
קריית אתא	ארוחה חמה	04-8446324	חנקין 20
קריית אונו	אפשרות	03-5356828	הנשיא 54
קריית ארבע	חסדי אבות	02-9966166	דוד המלך 25
קריית ביאליק	חסד מציון	052-4201248	החקלאים 11
קריית גת	סח"י	052-6911820	מושב יד נתן, בית 222
קריית גת	עזר מציון	08-6815678	ציקל"ג 52
קריית טבעון	מעומק הלב	04-9539252	כיכר בן גוריון 1
קריית מלאכי	אחד לאחד	03-9730770	סאן דיאגו 526
קריית שמונה	בית חב"ד- בית בתיה	04-6943770	הלבנון 15
ראש העין	ק.ס.מ -קרן סיוע למשפחות	03-9383750	התבור 7 גבעת טל

כתובת	טלפון	עמותה / ארגון שותף/ה	עיר
שלמה בן דוד 3 א.ת. ישן ק 3	03-9566565	עניין של חיים	ראשל"צ
חב"ד 7 א'	03-9648426	פתחי עולם	ראשל"צ
שכונת 19 בית מס' 22	08-9910102	קפא	רהט
ביל"ו 2	08-9392600	הבית החם למען הקהילה- מח' רווחה	רחובות
גולומב 2	08-9362665	הוד ישראל	רחובות
החוסם 11	08-9493551	לחיות בכבוד	רחובות
חיים בר לב 3	08-9249055	חסדי אשר וחיה	רמלה
אצ"ל 2	03-6712128	עלה-לרווחת הילד.הנוער והקהילה	רמת גן
מרדכי 15	03-5471354	חסדי תקווה	רמת השרון
היצירה 21	09-7610403	משנה לחם	רעננה
נתן אלבז 4	08-6610480	מרכז החסד שדרות	שדרות
קדם 96	03-9795444	יד משהם	שהם
נמל תל אביב 4	03-6024122	אוכל לנזקקים	תל אביב - יפו
סמטת שלוש 17	03-5103339	בית השנטי	תל אביב - יפו
תל גיבורים 5	03-6802999	האגודה לקידום החינוך ביפו	תל אביב - יפו
צ'לנוב 18	03-7520002	לשובע	תל אביב - יפו
הכינור 2, קריית שלום	03-6837483	מורשת יהדות בוכרה בישראל	תל אביב - יפו
גולומב 52	072-2513838	א.ס.ף	תל אביב - יפו